

บทที่ 2

แนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

การวิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการออมเงินของครัวเรือน : กรณีศึกษาชุมชนพร้อมจิตร เทศบาลตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ ผู้วิจัยได้ทำการค้นคว้าแนวคิด ทฤษฎีและงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง เพื่อนำมาเป็นส่วนสนับสนุนในการศึกษาวิจัยครั้งนี้ ดังนี้

- 2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม
- 2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการออม
- 2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง
- 2.4 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564
- 2.5 ข้อมูลทั่วไปของชุมชนพร้อมจิตร เทศบาลตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ
- 2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง
- 2.7 กรอบแนวความคิดในการวิจัย

2.1 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับพฤติกรรม

2.1.1 ความหมายของพฤติกรรม

ธัญญา อีระกนิษฐ์ (2555, หน้า 5) กล่าวว่า พฤติกรรม หมายถึง อาการที่มีการแสดงออกของมนุษย์ ปฏิบัติได้ต่อบทบาทที่เร้าที่อยู่รอบตัว โดยเกิดจากการสังเกตหรือการใช้เครื่องมือช่วยวัดพฤติกรรมซึ่งส่งผลต่อกระบวนการทางร่างกาย

วรรณนา โขศบรรดาลสุข (2555) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรม ว่า การปฏิบัติ การกระทำ หรือกริยาอาการที่มนุษย์แสดงออกทางด้านร่างกาย ซึ่งสามารถสังเกตได้โดยตรงหรือไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง

ประยูทธ ไทยธานี (2550, หน้า 7) ได้ให้ความหมายของพฤติกรรม หมายความว่า การแสดงและกริยาท่าทาง ซึ่งสิ่งมีชีวิต ระบบ หรืออวัยวะที่ประดิษฐ์ที่เกิดร่วมกันกับสิ่งแวดล้อม ซึ่งรวมระบบอื่นเช่นเดียวกับสิ่งแวดล้อมทางกายภาพ พฤติกรรมเป็นการตอบสนองของระบบหรือสิ่งมีชีวิตต่อสิ่งเร้าหรือการรับเข้าทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นรับเข้าภายในหรือรับเข้าภายนอก มีสติหรือไม่มีสติระลึกชัดเจนหรือแอบแฝง และโดยตั้งใจหรือไม่ตั้งใจ

อรวรรณ ปิรันธน์โสภา (2549, หน้า 39) กล่าวว่า "การกระทำ หรือพฤติกรรมของคนส่วนใหญ่ตามปกติมักเกิดจากทัศนคติของบุคคลนั้น ทัศนคติจึงเป็นเสมือนเครื่องควบคุมการกระทำของบุคคล

ประสิทธิ์ ทองอุ่น (2542, หน้า 4) ให้ความหมายไว้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การกระทำและการแสดงอาการ หรือกริยาของทั้งในส่วนที่เจ้าของพฤติกรรมเองรับรู้ได้ และในส่วนที่บุคคลอื่นอยู่ในวิสัยที่จะรับรู้ได้

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า พฤติกรรม หมายถึง การแสดงออกและกิริยาท่าทางโดยมีพื้นฐานมาจาก ความรู้และทัศนคติส่งผลให้มีพฤติกรรมที่แตกต่างกัน เป็นการตอบสนองของระบบหรือสิ่งมีชีวิตต่อ สิ่งเร้าหรือการรับเข้าทั้งหลายไม่ว่าจะเป็นทั้งภายในและภายนอก

2.1.2 ประเภทของพฤติกรรม

พฤติกรรมประกอบไปด้วยการกระทำหรือการแสดงออกที่สามารถสังเกตได้โดยตรง และกระบวนการทางจิตที่ไม่สามารถสังเกตได้โดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับการแบ่งประเภทของ พฤติกรรมที่นักวิชาการได้ทำการแบ่งกลุ่มดังนี้ (Coon & Mitterer, 2013, pp. 14 อ้างถึงใน จิราภรณ์ ตั้งกิตติภรณ์, 2556, หน้า 2-3)

2.1.2.1 พฤติกรรมภายนอก

พฤติกรรมภายนอก (Overt Behavior) คือ การกระทำหรือปฏิกิริยาทาง ร่างกายที่สามารถสังเกตผ่านอวัยวะรับสัมผัส/ประสาทสัมผัส เช่น ตา หู จมูก ลิ้น หรือผิวหนัง หรือใช้ เครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ในการสังเกตซึ่งมีความหมายสอดคล้องกับคำว่า “พฤติกรรม” สามารถแบ่ง พฤติกรรมภายนอกออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) พฤติกรรมภายนอกชนิดโมลาร์ (Molar Behavior) เป็นพฤติกรรมที่ สามารถสังเกตได้โดยใช้อวัยวะรับสัมผัส ไม่ต้องใช้เครื่องมือช่วย เช่น การเดิน การวิ่ง การนอน การ กิน การจาม เป็นต้น

(2) พฤติกรรมภายนอกชนิดโมเลกุล (Molecular Behavior) เป็น พฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้หรือวัดได้ด้วยเครื่องมือทางการแพทย์หรือเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์ เช่น การทำงานของต่อมต่างๆ ในร่างกาย การทำงานของอวัยวะภายในร่างกาย หรือการทำงานของ ระบบประสาท เป็นต้น

2.1.2.2 พฤติกรรมภายใน

พฤติกรรมภายใน (Covert Behavior) คือ กระบวนการที่เกิดขึ้นในตัว บุคคล จะโดยรู้สึกตัวหรือไม่รู้สึกตัวก็ตาม ซึ่งเป็นกระบวนการที่เราไม่สามารถสังเกตได้และไม่สามารถ ใช้เครื่องมือวัดได้โดยตรง หากเจ้าของพฤติกรรมไม่บอก ได้แก่ ความคิด อารมณ์ ความรู้สึก ความจำ การรับรู้ ความฝัน รวมถึงการได้ยิน การได้กลิ่น ความรู้สึกทางผิวหนัง เป็นต้น ทั้งนี้ พฤติกรรมภายใน จำเป็นต้องมีการอนุมานหรือคาดเดาผ่านพฤติกรรมภายนอก โดยพฤติกรรมภายในมีความหมาย สอดคล้องกับคำว่า “กระบวนการทางจิตหรือจิตลักษณะ” ทั้งนี้ พฤติกรรมภายในสามารถแบ่ง ออกเป็น 2 ประเภท คือ

(1) พฤติกรรมภายในที่เกิดขึ้นโดยรู้สึกตัว (Conscious process) เป็น พฤติกรรมที่เจ้าของพฤติกรรมรู้สึกตัวว่ากำลังเกิดพฤติกรรมนั้น หากไม่บอก ไม่แสดงอาการหรือ ท่าทางใดๆ ก็ไม่มีผู้ใดรับรู้ได้ว่าเกิดพฤติกรรมนั้นๆ ตัวอย่างเช่น อารมณ์ ความรู้สึก ความคิด จินตนาการ เป็นต้น

(2) พฤติกรรมภายในที่เกิดขึ้นโดยไม่รู้สึกรู้ตัว (Unconscious process) เป็นพฤติกรรมที่เกิดขึ้นโดยที่เจ้าของพฤติกรรมไม่รู้สึกรู้ตัว มีผลต่อพฤติกรรมภายนอก ตัวอย่างเช่น แรงจูงใจ ความคาดหวัง ความวิตกกังวล เป็นต้น

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า ประเภทพฤติกรรม แบ่งออกเป็น 2 ประเภท ได้แก่ พฤติกรรมภายใน และ พฤติกรรมภายนอก โดยที่พฤติกรรมภายในจะเกิดขึ้นโดยรู้สึกตัว และเกิดขึ้นโดยไม่รู้สึกรู้สีกตัว ส่วน พฤติกรรมภายนอกสามารถสังเกตได้โดยใช้อวัยวะรับสัมผัส ไม่ต้องใช้เครื่องมือช่วย และเป็น พฤติกรรมที่สามารถสังเกตได้ หรือวัดได้ด้วยเครื่องมือทางการแพทย์หรือเครื่องมือทางวิทยาศาสตร์

2.1.2 องค์ประกอบของพฤติกรรม

Cronbach (1972) กล่าวว่า พฤติกรรมของบุคคลเกิดขึ้น เพราะองค์ประกอบต่อไปนี้

(1) ความมุ่งหมาย (Goal) เป็นความต้องการหรือวัตถุประสงค์ที่ทำให้เกิด กิจกรรม ซึ่งคนเราต้องทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการที่เกิดขึ้น กิจกรรมบางอย่างให้ความพอใจ หรือสนองความต้องการได้ทันที แต่ความต้องการหรือวัตถุประสงค์บางอย่างต้องใช้เวลานานจึงจะ สามารถบรรลุความต้องการได้ คนเราจะมีความต้องการหลาย ๆ อย่างในเวลาเดียวกัน และมักจะ เลือกลงสนองความต้องการที่รีบก่อนและสนองความต้องการที่ไม่รีบออกไปในภายหลัง

(2) ความพร้อม (Readiness) หมายถึง ระดับวุฒิภาวะหรือความสามารถที่ จำเป็นในการทำกิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ ซึ่งคนเราไม่สามารถสนองความต้องการบางอย่างที่ อยู่นอกเหนือความสามารถ

(3) สถานการณ์ (Situation) เป็นเหตุการณ์ที่มีการเปิดโอกาสให้เลือกทำ กิจกรรมเพื่อสนองความต้องการ

(4) การแปลความหมาย (Interpretation) ก่อนที่คนเราจะทำกิจกรรมใด กิจกรรมหนึ่งลงไป จำเป็นต้องพิจารณาสถานการณ์ก่อนแล้วตัดสินใจเลือกวิธีการที่คิดว่าจะให้ความ พอดีมากที่สุด

(5) การตอบสนอง (Response) เป็นการทำกิจกรรมเพื่อสนองความ ต้องการ โดยวิธีการที่ได้เลือกแล้วในขั้นของการแปลความหมาย

(6) ผลที่ได้รับหรือผลที่ตามมา (Consequence) เมื่อทำกิจกรรมแล้วย่อม ได้รับรู้ผลจากการกระทำนั้น ซึ่งผลที่ได้รับอาจตรงกับที่คาดคิดไว้ (Confirm) หรืออาจตรงกันข้ามกับ ความคาดหมาย (Contradict)

(7) ปฏิกริยาต่อความผิดหวัง (Reaction to Thwarting) หากคนเราไม่ สามารถสนองความต้องการได้ก็อาจจะกล่าวได้ว่าเขาประสบความผิดหวัง ในกรณีนี้อาจจะต้อง ย้อนกลับไปแปลความหมายของสถานการณ์เสียใหม่และเลือกวิธีการตอบสนองใหม่

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า องค์ประกอบของพฤติกรรม ประกอบด้วย ความมุ่งหมาย ความพร้อม สถานการณ์ การแปลความหมาย การตอบสนอง ผลที่ได้รับหรือผลที่ตามมา และปฏิกริยาต่อความ ผิดหวัง

2.2 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับการออม

2.2.1 ความหมายของการออม

จุฬารัตน์ อมรสุทธิสัจย์ (2554, หน้า 62) การออม หมายถึง การเก็บสะสมรายได้ส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ใช้จ่ายเพื่อการอุปโภคบริโภค หรือเป็นรายได้ส่วนหนึ่งที่เหลือจากการใช้จ่ายที่จำเป็นต่อการดำรงชีพ ซึ่งมีการนำมาเก็บไว้เพื่อการใช้จ่ายในอนาคต โดยอาจจะนำไปฝากในธนาคาร ซื้อหลักทรัพย์ หรืออาจเก็บไว้ในรูปแบบของเงินสดหรือทรัพย์สิน

วรรณพิมล อุไซติสุวรรณ (2553, หน้า 113) การออม หมายถึง ส่วนของรายได้ที่เหลืออยู่จากการที่ไม่ได้นำมาใช้จ่ายในการบริโภคอุปโภคในขณะปัจจุบัน ซึ่งวัตถุประสงค์ของการออมส่วนใหญ่ คือ เพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายในยามชรา หรือเพื่อใช้จ่ายในการประกอบกิจการ

John (1985 cited in Atkinson, 1961, p. 218-219) ได้ให้ความหมายของการออมไว้ว่า เป็นส่วนต่างของรายได้และค่าใช้จ่ายหรือรายได้ส่วนที่เกินจากค่าใช้จ่าย ทั้งนี้ได้มีการสร้างฟังก์ชัน การบริโภคในระยะสั้นซึ่งแสดงถึงความสัมพันธ์ระหว่างการบริโภคกับรายได้และตั้งสมมติฐานไว้ว่า รายได้ที่เพิ่มขึ้นก็ต้องออมไว้และประชาชนมีแนวโน้มที่จะใช้จ่ายในอัตราที่ต่ำกว่ารายได้ที่เพิ่มขึ้น

Knowles (1975, p. 364-365) ได้อธิบายว่า การออม คือ รายได้ส่วนที่เหลือจากการใช้จ่ายเพื่อการบริโภคและภาษี ซึ่งการออมดังกล่าวไม่จำเป็นที่จะต้องเป็นเงินออมที่อยู่ในบัญชีออมทรัพย์หรืออยู่ในรูปของทรัพย์สินใด ๆ แต่อยู่ในรูปของบัญชีที่เป็นเงินฝากในบัญชีกระแสรายวันหรือมีการเก็บไว้ที่ใดที่หนึ่งก็ได้ ซึ่งเป็นรายได้ที่ยังมิได้มีการใช้จ่ายเท่านั้น

วิไลลักษณ์ ไทยอุตสาห์ และวลัยภรณ์ อัดตะนันท์ (2530, หน้า 33) ได้ให้ความหมายของการออมว่าเป็นรายได้ส่วนที่สามารถใช้จ่ายได้จริงแต่ไม่ได้จ่ายออกไปเพื่อการบริโภค ซึ่งในปัจจุบันรายได้ส่วนนี้ได้มีการเก็บออมไว้ในดังนี้

1. เก็บออมไว้เป็นทรัพย์สินทางการเงินโดยแบ่งเป็น
 - 1.1 เก็บออมไว้ที่สถาบันการออม เช่น เงินฝากประเภทต่าง ๆ
 - 1.2 เก็บออมไว้ในรูปเครื่องมือทางการเงิน เช่น เงินสด หุ้นหุ้นกู้ พันธบัตร ตั๋วเงิน ฯลฯ
2. เก็บออมไว้ในรูปทรัพย์สินที่แท้จริงหรือทรัพย์สินถาวร เช่น ที่ดิน ที่พักอาศัย เครื่องอำนวยความสะดวกต่าง ๆ อัญมณี ฯลฯ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การออม คือ การเก็บสะสมรายได้ส่วนหนึ่งที่ไม่ได้ใช้จ่ายไป หรือเป็นรายได้ส่วนที่เหลือจากการบริโภค โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อการใช้จ่ายในอนาคต ซึ่งอาจจะนำไปลงทุนต่อ หรือฝากธนาคารไว้กินดอกเบี้ย ซื้อหลักทรัพย์หรือเก็บออมไว้ในรูปของทรัพย์สินอื่น ๆ ก็ได้

2.2.2 เหตุผลของการออม

การตัดสินใจในออมทรัพย์ของแต่ละคนอาจจะมีเหตุผลแตกต่างกันไปซึ่งทฤษฎีความต้องการถือเงินของ Keynes (1989 อ้างถึงใน วรรณ อุปาตติ, 2537, หน้า 264-272) ได้กล่าวไว้ว่า คนจะมีความต้องการถือเงินหรือเก็บเงินไว้เพื่อวัตถุประสงค์ 3 ประเภทคือ

1. ความต้องการถือเงินไว้เพื่อจับจ่ายใช้สอย

2. ความต้องการถือเงินไว้เพื่อยามฉุกเฉิน ซึ่งเกิดจากความไม่แน่นอนเกี่ยวกับรายได้ รายจ่ายในอนาคตที่ไม่สามารถคาดคะเนได้

3. ความต้องการถือเงินไว้เพื่อเก็งกำไร โดยการตัดสินใจที่จะออมมีเหตุผลประกอบด้วยดังนี้ (วิไลลักษณ์ ไทยอุตสาห์ และวลัยภรณ์ อัดตะนันท์, 2530, หน้า 33-46)

3.1 เพื่อไว้ใช้จ่ายในยามชรา

3.2 เพื่อไว้ใช้จ่ายในยามฉุกเฉิน ในยามที่เกิดเหตุการณ์ที่ไม่คาดคิดมาก่อน ซึ่งจำเป็นจะต้องใช้จ่ายอย่างกะทันหัน เช่น การประสบอุบัติเหตุ การเจ็บไข้ได้ป่วย เป็นต้น

3.3 เพื่อไว้ใช้จ่ายสำหรับการศึกษาโดยอาจจะเป็นการเก็บออมไว้เพื่อการศึกษาสำหรับตนเองหรือสำหรับบุตรหลาน

3.4 เพื่อไว้ใช้จ่ายในการซื้อที่อยู่อาศัย

3.5 เพื่อซื้อเครื่องมือใช้ในการประกอบอาชีพ

3.6 เพื่อไว้ใช้จ่ายในการซื้อสินค้าถาวร เช่น สิ่งอำนวยความสะดวกในบ้าน รถยนต์ เครื่องเสียง เป็นต้น โดยบุคคลทั่วไปมักจะมีไว้เพื่อความสะดวกสบายในการดำรงชีวิต

3.7 เพื่อให้ได้มาสำหรับหลักประกันบางอย่าง ได้แก่ การประกันชีวิต ประกันภัย ประกันอุบัติเหตุ เป็นต้น ซึ่งถ้าบุคคลใดประสบภัยพิบัติหลักประกันเหล่านั้นจะช่วยบรรเทาความเดือดร้อนได้

3.8 เพื่อหาผลประโยชน์ ผลประโยชน์ในที่นี้ก็คือผลตอบแทนที่จะได้ เช่น ดอกเบี้ย เงินปันผล และส่วนลด เป็นต้น หรือกล่าวอีกนัยหนึ่งก็คือ ความต้องการผลประโยชน์จากการเก็บออม และโดยทั่วไปผู้มีรายได้สูงถึงระดับหนึ่งจะสามารถทำการออมเพื่อวัตถุประสงค์นี้ได้

3.9 เพื่อการจัดตั้งธุรกิจ โดยเชื่อว่าการประกอบธุรกิจจะทำให้ฐานะเศรษฐกิจของผู้ทำธุรกิจดีขึ้น เมื่อผู้ใดมีคู่ทางจะประกอบธุรกิจได้ก็ย่อมพยายามที่จะกระทำ โดยปัจจัยที่สำคัญในการประกอบธุรกิจก็คือเงินทุน ดังนั้นการออมจึงเป็นวิธีหนึ่งที่จะได้เงินทุนมาประกอบธุรกิจ

3.10 เพื่อใช้จ่ายในการซื้อเครื่องประดับ

3.11 เพื่อใช้จ่ายในกิจกรรมทางสังคม เช่น การให้ของขวัญวันเกิด แต่งงาน ซื้อบ้านใหม่ รถยนต์ใหม่ เป็นต้น

3.12 เพื่อเก็บไว้เป็นมรดกของบุตรหลาน

3.13 เพื่อไว้ใช้จ่ายในกิจกรรมอื่น ๆ เช่น ออมไว้เพื่อใช้จ่ายในการแต่งงาน เพื่อท่องเที่ยว เพื่อทำบุญ เป็นต้น

สุภาณี อรรถจินดา, ศรีอรุณ เรศานนท์, และจันทร์เพ็ญ จาปะเกษตร (2525, หน้า 60-61) ได้กล่าวว่า บุคคลจะต้องมีรายได้ไว้ใช้จ่ายเสมอ เหตุผลในการออมมีหลายประการ ได้แก่

1. การออมเป็นการสร้างเงินทุนเพื่อความฉุกเฉินในเวลาที่ต้องการ เช่น การป่วยกะทันหันในครอบครัว หรืออุบัติเหตุ ซึ่งเหตุการณ์ทั้งหมดสามารถก่อให้เกิดการใช้เงินออม เนื่องจากมีภาระการเงินที่ไม่แน่นอนเกิดขึ้นโดยกะทันหัน

2. การออมเพื่อซื้อกรรมธรรม์ประกันชีวิตเป็นสิ่งที่ทำให้บรรลุความต้องการทางการเงิน ซึ่งมีค่าที่สุดของครอบครัว โดยทำให้มีการจัดหาเงินมาซื้อกรรมธรรม์

3. การออมเพื่อซื้อบ้าน โดยการที่บุคคลอยากมีบ้าน และความปรารถนาของครอบครัวสามารถเป็นจริงได้เพียงสามารถออมเงินไว้ให้เพียงพอจ่ายเงินดาวน์ และผ่อนชำระส่วนที่เหลือ
 4. การออมเพื่อแข่งขันในสังคม เช่น การซื้อของแพง เพื่อเป็นการพิสูจน์ตนเองว่ามีฐานะที่ดี มั่นคง
 5. การออมเพื่อการศึกษา
 6. อัตราการว่างงานที่เกิดขึ้นอย่างรวดเร็วเป็นเหตุผลในการออม ซึ่งบางคนคิดว่ามีความมั่นคงในการทำงาน แต่ละครอบครัวก็จะลำบากเมื่อหัวหน้าครอบครัวเกิดการว่างงาน จึงต้องมีการออมเพื่อป้องกันการว่างงาน
 7. การออมสำหรับผู้มีอายุมากเท่าที่ผ่านมาจะมีแผนเบี้ยบำนาญและการคาดการณ์ว่าค่าของเงินจะลดลง ดังนั้นในช่วงเวลาเกษียณบุคคลอาจต้องการรายได้ซึ่งหาได้โดยการออม
 8. การออมเพื่อการสร้างทรัพย์สินสมบัติ หัวหน้าครอบครัวทุกครอบครัวปรารถนาที่จะสร้างทรัพย์สินสมบัติ และฐานะให้มั่นคงไว้ซึ่งเวลาที่เขาเสียชีวิตไปแล้วจะไม่ทำให้การเงินของครอบครัวแย่ไปด้วย
 9. การออมเงินเพื่อการลงทุน และได้รับผลตอบแทน แม้ว่าจะเป็นการออมขนาดปานกลางที่สามารถทำให้เงินเพิ่มขึ้น อัตราผลตอบแทนในการลงทุนขึ้นอยู่กับหลายปัจจัย เช่น สภาพคล่อง ความปลอดภัย และความสะดวก บุคคลสามารถเลือกลงทุนในแบบที่อัตราผลตอบแทนในการลงทุนสูงสุด
- ผู้วิจัยสรุปได้ว่า การออมเงินของแต่ละบุคคลมีเหตุผลที่แตกต่างกันไป แต่โดยเหตุผลที่สำคัญของการออมคือ การเก็บเงินไว้เพื่อใช้จ่ายในอนาคต

2.2.3 รูปแบบการออม

การออมไม่ได้มีเพียงแค่การสะสมเงินไว้ในรูปแบบเงินสดเท่านั้น แต่ยังสามารถออมเงินไว้ในรูปแบบอื่นๆ ได้อีก ซึ่งรูปแบบในการออมเงินนั้นมีอยู่หลายวิธีโดยได้มีการจัดรูปแบบในการออมออกเป็นหมวดหมู่ที่แตกต่างกัน (วิไลลักษณ์ ไทยอุตสาห์ และวลัยลักษณ์ อัดตะนันท์, 2531 อ้างถึงใน ชลธิชา อัครนิรันดร์, 2552) ได้แบ่งรูปแบบการออมออกเป็น 3 รูปแบบดังนี้

1. การออมในรูปแบบสินทรัพย์ถาวร เป็นการออมโดยการนำรายได้ส่วนที่เหลือจากการบริโภคไปใช้จ่ายโดยการซื้อสินทรัพย์ถาวร เช่น ที่ดิน อาคาร บ้านเรือนหรือห้องชุด การซื้อทรัพย์สินประเภททุน เช่น เครื่องจักร เครื่องมือในการผลิต และการซื้อโลหะที่มีค่า เช่น ทองคำ รวมถึงอัญมณีต่างๆ โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเป็นหลักประกันของชีวิตในอนาคต มุ่งหวังผลตอบแทนจากมูลค่าของทรัพย์สินเหล่านั้นที่จะเพิ่มขึ้นในอนาคต แต่บางคนอาจมีวัตถุประสงค์ที่แตกต่างไปจากนี้ เช่น ซื้อไว้เพื่อความสวยงาม หรือเพื่อแสดงออกถึงการมีฐานะและความมั่งคั่ง เป็นต้น
2. การออมในรูปแบบทรัพย์สินทางการเงิน เป็นการถือไว้ในรูปของทรัพย์สินทางการเงิน ซึ่งการออมในรูปแบบนี้จะมีสภาพคล่องสูง มีความเสี่ยงน้อย และสามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย ซึ่งก็มีหลายวิธี ได้แก่

2.1 การออมในรูปทรัพย์สินทางการเงินในระบบ คือ การออมในรูปของทรัพย์สินทางการเงินที่อยู่ภายใต้ความคุ้มครองของกฎหมายดังนี้

2.1.1 การออมในตลาดเงิน ได้แก่ การฝากเงินกับธนาคารและการฝากเงินกับสถาบันการเงินที่มีใบอนุญาต เช่น บริษัทเงินทุนหลักทรัพย์ บริษัทเงินทุน บริษัทประกันชีวิต และสหกรณ์ออมทรัพย์

2.1.2 การออมในตลาดตราสารหนี้ ได้แก่ พันธบัตรรัฐบาล หุ้นกู้ของเอกชน

2.1.3 การออมในตลาดทุน ได้แก่ การลงทุนในหุ้นสามัญ หุ้นบุริมสิทธิ หน่วยลงทุน และใบสำคัญแสดงสิทธิ

2.2 การออมในรูปทรัพย์สินทางการเงินนอกระบบ คือ การออมในรูปของทรัพย์สินทางการเงินที่ไม่มีกฎหมายคุ้มครอง ได้แก่ การปล่อยเงินกู้นอกระบบ และการเล่นแชร์

3. การออมในรูปอื่นๆ คือ การออมที่ไม่ได้เป็นการสะสมหรือการถือเก็บไว้เพื่อมูลค่าที่สูงขึ้น แต่เป็นการออมที่เกิดจากการลดรายจ่าย การลดลงของหนี้สิน และการมีสุขภาพที่แข็งแรง ซึ่งการกระทำดังกล่าวทำให้ไม่ต้องนำเงินออมมาใช้ในการใช้จ่าย ใช้ชำระหนี้ และใช้เป็นค่ารักษาพยาบาล

ฐานिया กัมพลาวลี (2552, หน้า 99 - 101) ได้แบ่งรูปแบบการออมตามระดับความเสี่ยงของการออม โดยแบ่งออกเป็น 2 รูปแบบ ดังนี้

1. การออมในรูปแบบของทรัพย์สินทางการเงินที่มีความเสี่ยงต่ำ เป็นการออมที่มีสภาพคล่องสูง สามารถเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ง่าย โดยประกอบไปด้วย

1.1 เงินฝากออมทรัพย์ เป็นการออมที่มีความสะดวก ไม่มีการกำหนดวงเงินขั้นต่ำและระยะเวลา มีสภาพคล่องสูง สามารถฝากถอนได้ตามที่ต้องการ เช่น การฝากเงินโดยเครื่องฝากเงินสดอัตโนมัติ (CDM) การถอนเงินโดยเครื่องถอนเงินอัตโนมัติ (ATM) การปรับสมุดคู่ฝากผ่านเครื่องปรับสมุดอัตโนมัติ และการใช้บริการผ่านระบบออนไลน์ของธนาคาร เป็นต้น โดยผลตอบแทนจะได้ในรูปของดอกเบี้ย

1.2 เงินฝากประจำ เป็นการฝากเงินที่ได้รับผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยที่สูงกว่าเงินฝากออมทรัพย์ เนื่องจากได้มีการกำหนดวงเงินขั้นต่ำในการฝากถอน มีกำหนดระยะเวลาในการฝาก ซึ่งสามารถแบ่งออกเป็นการฝากประจำระยะสั้น 3 เดือน 6 เดือน 12 เดือน และการฝากประจำระยะยาว 24 เดือน หรือ 36 เดือน โดยดอกเบี้ยที่ได้รับจะแตกต่างกันไปตามระยะเวลาที่ฝาก

1.3 สหกรณ์ออมทรัพย์ ประกอบไปด้วยสหกรณ์ของกลุ่มอาชีพต่างๆ เช่น สหกรณ์ตำรวจ สหกรณ์ครู สหกรณ์การเกษตร และสหกรณ์ของพนักงานรัฐวิสาหกิจ เป็นต้น ส่วนใหญ่เป็นการออมในรูปของการซื้อหุ้นหรือการถือหุ้น และได้รับผลตอบแทนในรูปของเงินปันผล นอกจากนี้สมาชิกของสหกรณ์ยังได้รับสิทธิในการกู้เงินซึ่งมีอัตราดอกเบี้ยต่ำ และยังได้รับเงินเฉลี่ยคืนจากการกู้

1.4 สลากออมทรัพย์ ประกอบด้วย สลากทวีสินของธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร และสลากออมสินของธนาคารออมสิน จะได้รับผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ย และผู้ฝากยังมีโอกาสลุ้นรางวัลจากการจับรางวัลทุกๆ เดือน

2. การออมในรูปแบบของทรัพย์สินทางการเงินหรือทรัพย์สินถาวรที่มีความเสี่ยงสูง

2.1 พันธบัตรออมทรัพย์หรือพันธบัตรรัฐบาล เป็นตราสารหนี้ที่รัฐบาลโดยกระทรวงการคลังเป็นผู้ออก โดยผู้ถือพันธบัตรรัฐบาลจะได้รับผลตอบแทนในรูปของดอกเบี้ยตามทีระบุไว้ หรือได้รับกำไรจากผลต่างของราคาพันธบัตรเมื่อขายให้กับผู้อื่น

2.2 การทำประกันชีวิต เป็นการป้องกันความเสี่ยงหรือกระจายความเสี่ยงผ่านทางผู้รับประกัน โดยผู้เอาประกันจะได้รับผลประโยชน์หรือผลตอบแทนเมื่อสัญญาครบกำหนดหรือเมื่อเกิดเหตุการณ์ตามที่ระบุไว้

2.3 กองทุนต่างๆ ประกอบด้วย กองทุนสำรองเลี้ยงชีพ กองทุนบำเหน็จบำนาญข้าราชการ และกองทุนรวมหุ้นระยะยาว เป็นต้น แต่ละกองทุนจะมีรายละเอียดที่แตกต่างกัน แต่จะเหมือนกันตรงที่แต่ละกองทุนจะเป็นการระดมเงินออมจากผู้ที่ต้องการออมหรือลงทุน แล้วนำไปลงทุนในตลาดเงินหรือตลาดทุน และมีการนำผลตอบแทนที่ได้มาเฉลี่ยคืนเป็นเงินปันผลหรือดอกเบี้ย

2.4 ตลาดหลักทรัพย์ เป็นการซื้อขายหลักทรัพย์ผ่านตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย และตลาด เอ็ม เอ ไอ ซึ่งหลักทรัพย์เหล่านั้นประกอบด้วยหุ้นสามัญ ใบสำคัญแสดงสิทธิ ตราสารอนุพันธ์ เป็นต้น การซื้อขายจะทำได้เมื่อมีการเปิดบัญชีไว้กับบริษัทหลักทรัพย์ต่างๆ แล้วทำการซื้อขายผ่านเจ้าหน้าที่การตลาดของบริษัทหลักทรัพย์ หรือซื้อขายโดยผ่านระบบออนไลน์ ผลตอบแทนที่ได้รับจะอยู่ในรูปของเงินปันผลหรือกำไรจากผลต่างของราคาหลักทรัพย์ที่ขายให้กับผู้อื่น

2.5 การออมในรูปแบบสินทรัพย์ถาวร เป็นการออมหรือการลงทุนในรูปแบบของการซื้อหรือการถือครองที่ดิน อสังหาริมทรัพย์ เช่น คอนโด อาคารพาณิชย์ บ้าน และทองคำ การออมในรูปแบบนี้จะได้รับผลตอบแทนจากมูลค่าของทรัพย์สินที่สูงขึ้น แต่มีสภาพคล่องต่ำ เพราะเปลี่ยนเป็นเงินสดได้ช้า

สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาการเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ (2551) ได้จัดรูปแบบการออมเป็นหลายประเภท ดังนี้

1. การออมในรูปแบบทรัพย์สินถาวร เป็นการออมโดยการนำรายได้ที่เหลือจากการบริโภคใช้จ่ายโดยการซื้อทรัพย์สินถาวร ซึ่งการถือครองทรัพย์สินประเภทนี้เพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดขึ้นแม้ว่าจะมีสภาพคล่องน้อยมาก และในขณะเดียวกันก็สามารถหาผลตอบแทนได้โดยเฉพาะการถือครองที่ดิน แต่ส่วนใหญ่แล้ววัตถุประสงค์ของการออมในรูปแบบทรัพย์สินถาวรคือ เพื่อป้องกันความเสี่ยงและให้มีความมั่นคงในอนาคต สำหรับทรัพย์สินถาวรที่นิยมถือไว้ได้แก่

1.1 ที่ดินซึ่งส่วนใหญ่นิยมถือไว้เป็นทรัพย์สินอย่างหนึ่ง โดยคาดว่ามูลค่าของทรัพย์สินนี้จะเพิ่มขึ้นในอนาคต

1.2 อาคารและสิ่งปลูกสร้างที่อยู่อาศัย เป็นลักษณะการออมอย่างหนึ่งซึ่งทั่วไปการซื้อที่อยู่อาศัยอาจจะต้องจ่ายตามราคาซื้อขายด้วยเงินสดหรือผ่อนชำระขึ้นอยู่ว่าผู้ออมจะมีกำลังเงินในการออมมากน้อยเพียงใด

1.3 ทรัพย์สินประเภทที่ใช้ในการผลิต เช่น เครื่องจักร เครื่องมือ เพราะการซื้อทรัพย์สินการผลิตนั้นอาจถือได้ว่าเป็นการออมอย่างหนึ่ง

1.4 การเพิ่มขึ้นของราคาสินค้าคงเหลือ ถือได้ว่าเป็นการออมเช่นกัน เนื่องมาจากจำนวนสินค้าคงเหลือก็คือ ส่วนหนึ่งของรายได้ที่ไม่ได้จ่ายนั่นเอง

1.5 การซื้อโลหะที่มีมูลค่าและอัญมณี

2. การออมในรูปแบบทรัพย์สินในทางการเงิน เป็นอีกรูปแบบหนึ่งของการออมคือการเก็บเงินเป็นทรัพย์สินในทางการเงิน โดยเหตุผลของการออมที่แตกต่างกันไป เช่น สภาพคล่องสูง เพราะเปลี่ยนแปลงเป็นเงินสดได้ง่าย ให้ผลตอบแทนการเสี่ยงน้อย ซึ่งการออมในลักษณะนี้อาจทำได้หลายวิธีดังนี้

2.1 การออมในรูปแบบทรัพย์สินในระบบ หมายถึง การออมโดยการถือทรัพย์สินทางการเงินที่สร้างขึ้นภายใต้ขอบเขตที่กฎหมายคุ้มครอง รูปแบบการออมประเภทนี้ ได้แก่

2.1.1 เงินสดในมือ เป็นการถือเงินสด เป็นการออมเพื่อต้องการสภาพคล่องสูงสุด แม้ว่าไม่มีผลตอบแทนเลย และอาจเกิดความเสียหายเนื่องจากการเปลี่ยนแปลงค่าเงินและการสูญหายได้

2.1.2 เงินฝากที่สถาบันทางการเงินต่างๆ แม้ว่าจะไม่มีสภาพคล่องเท่ากับได้ถือเงินสด แต่การออมในรูปแบบนี้จะได้รับค่าตอบแทนเป็นดอกเบี้ยหรือเงินปันผล โดยจะมีความเสี่ยงในเรื่องของการสูญหาย

2.1.3 การซื้อหลักทรัพย์ทางการเงินต่างๆ ทั้งรัฐบาลและเอกชน เช่น ตั๋วแลกเงิน พันธบัตร ตั๋วการค้า คลังตั๋วสัญญาใช้เงิน หุ้นกู้ หุ้นสามัญ สลากออมสิน เป็นต้น การถือครอง ในรูปแบบนี้จะมีสภาพคล่องน้อย เนื่องจากจะมีการกำหนดเวลาใช้คืน แต่ได้รับผลประโยชน์ไม่ว่าจะได้รับเป็นเงินปันผลหรือดอกเบี้ย

2.1.4 การให้กู้ยืม โดยมีสัญญาเงินกู้ที่ถูกต้องต้องตามกฎหมายทั้งระยะสั้น และระยะยาว จะได้รับผลตอบแทนในรูปแบบดอกเบี้ยเงินกู้ แต่อาจไม่มากเท่ากับการกูนอกระบบแต่มีความเสี่ยงน้อยกว่า เนื่องจากมีสัญญาถูกต้องตามกฎหมาย

2.1.5 เบี้ยประกัน ตามกรมธรรม์ประกันชีวิตและกองทุนเลี้ยงชีพของหน่วยงานต่าง ๆ เป็นการออมเพื่อความมั่นคงในระยะยาว และเพื่อป้องกันความเสี่ยงที่จะเกิดในอนาคต

2.1.6 อื่นๆ เช่น เงินหุ้นสมาชิกสหกรณ์ เงินค่าสมาชิกฌาปนกิจสงเคราะห์

2.2 การออมในรูปแบบทรัพย์สินการเงินนอกระบบ หมายถึง การถือทรัพย์สินทางการเงินที่ไม่อยู่ขอบเขตของกฎหมายที่คุ้มครอง การออมรูปแบบนี้ ได้แก่

2.2.1 การเล่นแชร์

2.2.2 การให้กู้เป็นส่วนตัวโดยไม่มีสัญญากู้ยืม ซึ่งทั้งสองนี้มีค่าตอบแทนสูงแต่จะมีความเสี่ยงมากเนื่องจากไม่มีกฎหมายคุ้มครอง

2.2.3 อื่นๆ เช่น การลดลงของหนี้สินครัวเรือน

3. การออมในสถาบันการออม สถาบันการออมที่จัดตั้งภายใต้ระเบียบข้อบังคับของกฎหมายและดำเนินการภายใต้พระราชบัญญัติเกี่ยวกับการออม โดยรูปแบบการออมของสถาบันอยู่ภายใต้ระเบียบของกฎหมาย ได้แก่

3.1 ธนาคารพาณิชย์เป็นสถาบันทางการเงินที่มีบทบาทสำคัญที่สุดในการระดมเงินออมในระบบเศรษฐกิจ ส่วนใหญ่ธนาคารพาณิชย์จะมีเอกชนเป็นเจ้าของ มีเพียงส่วนน้อยเท่านั้นมีลักษณะเป็นรูปแบบรัฐวิสาหกิจ การฝากเงินแบ่งได้ 3 ลักษณะดังนี้

3.1.1 ฝากออมทรัพย์เป็นการฝากที่ผู้ออมสามารถถอนเงินเป็นจำนวนเท่าใดก็ได้ และสามารถถอนคืนได้ตลอดเวลาโดยไม่เสียดอกเบี้ย โดยให้ผลตอบแทนในรูปแบบของดอกเบี้ยเงินฝาก

3.1.2 ฝากประจำเป็นการฝากเงินที่มีระยะเวลาในการฝากกำหนดไว้คือ 3 เดือน 6 เดือน 12 เดือน และ 24 เดือน โดยผู้ฝากจะถอนเงินฝากคืนได้ก็ต่อเมื่อครบกำหนดระยะเวลาดังกล่าว จึงจะได้ดอกเบี้ย และดอกเบี้ยที่ได้รับจะแตกต่างกันออกไปตามระยะเวลาที่กำหนด

3.1.3 ฝากโดยมีใบรับฝากเป็นการรับฝากเงินจำนวนมาก คือ รับฝากครั้งแรกต้องไม่ต่ำกว่า 100,000 บาท โดยมีระยะเวลาการถอนที่กำหนดไว้ การฝากเงินประเภทนี้จะมีใบรับฝากเงินเป็นหลักฐานในการฝากเงินและใบรับฝากดังกล่าวสามารถซื้อขายเปลี่ยนมือได้ ส่วนผลตอบแทนอยู่ในรูปดอกเบี้ย

3.2 ธนาคารเป็นธนาคารของรัฐบาล จัดตั้งโดยกฎหมายพิเศษซึ่งมีจุดหมายในการส่งเสริมให้เกิดการออมในหมู่ประชาชน โดยธนาคารมีระดมเงินออมดังนี้

3.2.1 รับฝาก ได้แก่ รับฝากออมทรัพย์ รับฝากประจำ และรับฝากออมสิน เพื่อสงเคราะห์ชีวิตและครอบครัวซึ่งมีวิธีการรับฝากและการให้ผลตอบแทนเหมือนกับวิธี ของธนาคารพาณิชย์

3.2.2 ออกพันธบัตรออมสิน และสลากออมสินเป็นทรัพย์สินทางการเงินที่ธนาคารออกเพื่อจำหน่ายให้แก่ประชาชน เมื่อครบกำหนดอายุของหลักทรัพย์ก็นำไปไถ่ถอนคืนได้ และในแต่ละปีจะได้รับผลตอบแทนในรูปดอกเบี้ยตามจำนวนเงินต้นที่ซื้อพันธบัตร หรือสลากออมสิน สำหรับสลากออมสินยังมีผลตอบแทนคือ การถูกสลากออมสิน

3.3 บริษัทเงินทุน เป็นสถาบันการออมอีกแห่งซึ่งระดมเงินออมโดยออกหลักทรัพย์ ที่มีชื่อว่า ตั๋วสัญญาใช้เงิน จำหน่ายโดยทั่วไปโดยตัวนี้จะกำหนดอายุและอัตราดอกเบี้ยไว้แน่นอน

3.4 สหกรณ์ออมทรัพย์เป็นสถาบันการออมที่จัดตั้งขึ้นในหน่วยงานหนึ่ง โดยการรวมตัวของพนักงานของหน่วยงานนั้น มีวัตถุประสงค์เพื่อส่งเสริมการออมและช่วยเหลือทางด้านการให้กู้แก่สมาชิก การออมกระทำโดยสหกรณ์จะเรียกเก็บค่าหุ้นสะสมจากสมาชิก ตามส่วนของรายได้ต่อเดือน และให้ดอกเบี้ยเป็นค่าตอบแทน ส่วนการออมอีกรูปแบบหนึ่ง คือ การฝากเงินไว้กับสหกรณ์

3.5 บริษัทประกันชีวิต เป็นสถาบันการออมอีกแห่งที่มีสิทธิพิเศษ คือ ผู้ที่ทำประกันชีวิตบริษัทประกันจะต้องจ่ายค่าเบี้ยประกันเป็นรายเดือนซึ่งเท่ากับเป็นการสะสมทรัพย์ไปในตัว เมื่อครบกำหนดที่ประกันจะได้รับเงินต้นคืนพร้อมอัตราดอกเบี้ยค่อนข้างต่ำ จำนวนหนึ่ง โดยในระหว่างที่อยู่ในสัญญาประกัน ถ้าผู้ทำประกันชีวิตเสียชีวิต ผู้รับกรมธรรม์ก็จะได้รับเงินจำนวนก้อนนี้ตามสัญญาผูกพัน

3.6 ธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เกษตร มีลักษณะเป็นรัฐวิสาหกิจ จัดตั้งขึ้นเพื่อช่วยเหลือเกี่ยวกับเงินทุนแก่กิจกรรมทางด้านการเกษตร และขณะเดียวกันก็รับฝากเงิน จากประชาชน ประเภทของเงินฝาก ได้แก่ ฝากออมทรัพย์ ฝากประจำ และฝากตามส่วนกู้เงิน ผลตอบแทนจากการฝากเงินจะอยู่ในรูปดอกเบี้ยเหมือนสถาบันการออมอื่น ๆ

3.7 ธนาคารอาคารสงเคราะห์ เป็นสถาบันที่รับเงินฝากจากประชาชนใน ลักษณะทั่วไป และลักษณะพิเศษ รับฝากทั่วไป ก็คือ ฝากประจำและฝากออมทรัพย์ ส่วนฝากลักษณะ พิเศษ คือ การฝากสะสมทรัพย์เพื่อซื้อที่อยู่อาศัย โดยมีดอกเบี้ยเป็นสิ่งจูงใจในการออม

3.8 กองทุนบำเหน็จบำนาญ เป็นสถาบันการออมประเภทหนึ่งที่ตั้งขึ้นใน หน่วยงานใดหน่วยงานหนึ่ง เพื่อเป็นสวัสดิการสำหรับสงเคราะห์เจ้าหน้าที่และพนักงานในหน่วยงาน นั้น หลังจากเกษียณอายุทำงาน โดยในระหว่างการทำงานพนักงานผู้เป็นสมาชิกจะต้องส่งรายได้ สมทบกองทุนอย่างสม่ำเสมอ เมื่อเกษียณอายุรายได้นั้นจะกลับมาเป็นของสมาชิกผู้นั้น ผลตอบแทน ที่ได้ คือ ดอกเบี้ย

จากข้อมูลข้างต้นผู้วิจัยสรุปได้ว่า รูปแบบการออมแบ่งออกเป็นการออมในรูปของสินทรัพย์ สินถาวร การออมในรูปของทรัพย์สินทางการเงิน และการออมในสถาบันการออม โดยการออมใน รูปแบบของทรัพย์สินทางการเงินจะมีความเสี่ยงต่ำและความเสี่ยงสูง และมีสภาพคล่องที่แตกต่างกัน

2.2.4 ปัจจัยที่มีผลต่อการออม

บุญรุ่ง จันทน์นาค (2554, หน้า 13) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการออม ประกอบไปด้วยดังนี้

1. รายได้ เป็นปัจจัยสำคัญที่ทำให้เกิดการออม เพราะผู้มีรายได้ย่อมมีเงินเหลือและ ออมได้มากกว่าผู้ที่ไม่มียรายได้ โดยแหล่งของรายได้ ได้แก่ งานประจำ งานอดิเรก เป็นต้น
2. ค่าใช้จ่าย เป็นปัจจัยสำคัญหนึ่งในการกำหนดขีดความสามารถในการออม เพราะ หากบุคคลใดมีค่าใช้จ่าย เงินที่เหลือจากรายได้เพื่อนำไปเก็บออมก็จะน้อยลง
3. สถาบันการลงทุน สถาบันที่มีความมั่นคงสูงก็จะเป็นแรงจูงใจให้มีผู้ออมมากขึ้น
4. อัตราดอกเบี้ย ถ้าหากอัตราดอกเบี้ยเงินฝากสูง ก็จะเป็นแรงจูงใจให้ผู้บริโภค ลดการใช้จ่ายลง และนำเงินมาฝากมากขึ้น
5. โอกาสในการลงทุน ถ้าโอกาสในการลงทุน และการลงทุนนั้นให้ผลตอบแทนดี ก็จะเป็นการจูงใจให้มีการออมมากขึ้น

6. ขนบธรรมเนียมประเพณีบางอย่างมีอิทธิพลต่อการใช้จ่ายและการออมทรัพย์ เช่น งานบวช งานศพ งานแต่งงาน ในบางท้องถิ่นที่มีการแข่งขันกันมากทำให้เกิดการใช้จ่ายเงินที่เก็บ ออมมาหลายปีจนหมด บางรายถึงกับต้องมีหนี้สินไปอีกนาน

วรารกรณ์ สามโกเศศ (2550, หน้า 104-105) กล่าวว่า ปัจจัยที่มีผลต่อการออมมีหลายปัจจัย ด้วยกัน ดังนี้

1. ความต้องการมีแต่จะเพิ่มขึ้นเรื่อยๆ ดังที่ Maslow กล่าวไว้
2. ความเข้าใจโลกที่ไม่เหมาะสม หลายคนเข้าใจว่าการดำเนินชีวิตของผู้คนและ ครอบครัวยุคที่ปรากฏในสื่อ เช่น โทรทัศน์ คือวิธีการดำเนินชีวิตของคนทั่วไป เช่น การบริโภค ค่านิยม การเลียนแบบทำให้เกิดค่าใช้จ่ายมากขึ้น

3. อิทธิพลของสิ่งแวดล้อม เช่น สื่อโฆษณาที่นำเสนอให้ใช้สินค้านั้นๆ หรือไปในสถานที่นั้นๆ ซึ่งเมื่อได้ปฏิบัติตามจะทำให้เป็นคนที่มีระดับ

ปัจจัยอื่นๆ ได้แก่

1. ค่าใช้จ่ายในชีวิตประจำวัน รวมถึงการดูแลครอบครัว บิดา มารดา หากมีบุคคลที่จะต้องรับผิดชอบมาก จะทำให้การออมลดลง

2. ค่าใช้จ่ายเพื่อจัดหาทรัพย์สิน

3. การได้รับข้อมูลข่าวสารเกี่ยวกับการออม หมายถึง การรับรู้ข้อมูลที่ส่งเสริมหรือกระตุ้นให้บุคคลเกิดพฤติกรรมการออมเงิน ข้อมูลเหล่านั้นอาจแสดงถึงผลประโยชน์ของการออมวิธีการออมในรูปแบบต่างๆ ตัวอย่างการออมเงินของบุคคลสำคัญผ่านสื่อมวลชน เช่น หนังสือพิมพ์ โทรทัศน์ วิทยุ สิ่งพิมพ์ต่างๆ เช่น หนังสือ นิตยสาร วารสาร ตลอดจนสื่ออิเล็กทรอนิกส์ เป็นต้น

4. การเรียนรู้หลักการ แนวคิดที่บุคคลอื่นนำเสนอไว้ ตลอดจนการเรียนรู้จากประสบการณ์ตรงจากผู้ที่เกี่ยวข้องจนประสบความสำเร็จ

5. ปัญหาสุขภาพ ความเจ็บป่วยของบุคคลในระดับครัวเรือน ซึ่งส่งผลต่อรายได้ที่ลดลงหรือมีรายจ่ายเพิ่มขึ้น ส่งผลต่อการออมที่ลดลง

สุวีณา กลัดเกิด (2551, หน้า 77-78) กล่าวว่า แนวคิดเกี่ยวกับปัจจัยที่มีผลต่อการออมของบุคคลจากงานวิจัยในอดีต พบว่า ปัจจัยที่มีความสอดคล้องกับการศึกษาพฤติกรรมการออม ดังนี้

1. รายได้ รายได้ที่ใช้จ่ายจริงหลักหักภาษี เป็นปัจจัยสำคัญในการกำหนดการออมของบุคคล เพราะเงินออม คือ รายได้หลังจากที่ได้จ่ายใช้สอยไปเพื่อการบริโภค

2. การบริโภค เป็นปัจจัยโดยตรงที่มีผลต่อการออม เพราะการออมเกิดจากรายได้ที่เหลือจากการบริโภค หากมีการบริโภคมากก็จะมีเงินเหลือเพื่อเก็บออมน้อยลง

3. อัตราดอกเบี้ย เป็นผลตอบแทนจากการนำเงินไปฝากไว้กับสถาบันการเงิน หากมีอัตราดอกเบี้ยสูงก็จะทำให้ได้รับผลตอบแทนสูง โดยบุคคลก็จะนำเงินไปออมกับสถาบันการเงินมากขึ้น หากดอกเบี้ยต่ำผลตอบแทนที่ได้ก็จะต่ำ และบุคคลก็จะเก็บออมไว้กับสถาบันการเงินลดลง

4. ระดับราคาสินค้า ถ้าราคาสินค้าอยู่ในระดับต่ำ บุคคลก็จะมีรายได้ที่เหลือจากการซื้อสินค้าและบริการเก็บไว้ในรูปแบบของเงินออม ถ้าราคาสินค้าอยู่ในระดับสูงเงินออมของบุคคลก็จะมีน้อย เนื่องจากต้องใช้จ่ายเพิ่มขึ้น รายได้ที่เหลือในการออมก็จะน้อยลง

5. จำนวนสาขาของสถาบันการเงิน หากการไปใช้บริการที่สถาบันการเงินทำได้ง่ายก็จะเป็นสิ่งจูงใจ และให้ความสะดวกกับประชาชนในการออม

6. อายุมีผลต่อการออมตามทฤษฎีวัฏจักรชีวิต คือ ผู้ที่มีอายุอยู่ในช่วงวัยกลางชีวิตโดยมักจะเป็นวัยทำงานจะมีการออมสูงกว่าในวัยตอนต้นและวัยปลายชีวิต

7. การศึกษาโดยทั่วไปผู้ที่มีการศึกษาสูงจะออมมากกว่าผู้ที่มีการศึกษาน้อยกว่า เนื่องจากผู้ที่มีการศึกษาสูงมักมีรายได้สูงกว่าหรือมีโอกาสในการแสวงหางานมากกว่าผู้ที่การศึกษาน้อย

8. อาชีพ เป็นปัจจัยหนึ่งที่มีผลต่อการออม เพราะนอกจากความแตกต่างกันของอาชีพจะทำให้เกิดความแตกต่างกันในเรื่องรายได้

9. เป้าหมายการออม ผู้ที่มีเป้าหมายในการออมหรือการวางแผนในอนาคตเกี่ยวกับการออมมักจะมีแนวโน้มที่จะมีปริมาณการออมสูงกว่าผู้ที่ไม่มีความหมายในการออม

10. การโฆษณาและสิ่งจูงใจเป็นผลให้ผู้ออมมีความต้องการที่จะออมมากขึ้นตามแรงโฆษณาและสิ่งจูงใจ

ผู้วิจัยสรุปได้ว่าปัจจัยที่มีผลต่อการออมส่วนใหญ่เกิดจากรายได้ ค่าใช้จ่าย อายุ การศึกษา อาชีพ อัตราดอกเบี้ย และสถาบันการเงิน

2.2.5 ประโยชน์ของการออม

การออมทำให้เกิดประโยชน์สำคัญ 2 ส่วน คือ ประโยชน์ต่อผู้ออมและระบบเศรษฐกิจและสังคม (คณะกรรมการวิชาเศรษฐศาสตร์เพื่อการดำเนินชีวิตที่ดี, 2551, หน้า 156 และตลาดหลักทรัพย์แห่งประเทศไทย, 2549, หน้า 14) ดังนี้

ประโยชน์ของการออมต่อผู้ออม

1. ผู้ออมมีทรัพย์สินเพิ่มขึ้น เนื่องจากการออมก่อให้เกิดผลประโยชน์ ได้แก่ ดอกเบี้ย เงินปันผล กำไรส่วนทุน (Capital Gain)
2. การออมทำให้มีความมั่นคงทางการเงิน การคลังและเศรษฐกิจของประเทศ เงินที่เพิ่มขึ้นช่วยส่งเสริมการพัฒนาตลาดทุนไทย
3. รัฐไม่จำเป็นต้องจัดสรรงบประมาณเพื่ออุดหนุนดูแลผู้สูงอายุ
4. มีเงินสำรองไว้ใช้ยามฉุกเฉิน
5. เป็นทุนการศึกษาของบุตรหลาน หรือช่วยให้บุตรหลานมีการศึกษาที่สูงขึ้น
6. เพิ่มคุณภาพชีวิตของสมาชิกในครอบครัวให้สูงขึ้นได้

ประโยชน์ของการออมต่อระบบเศรษฐกิจและสังคม

1. เงินออมถูกนำมาใช้เป็นเงินทุนในระบบเศรษฐกิจเพื่อใช้ในการผลิตและบริการ ช่วยให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศขยายตัวอย่างแข็งแกร่ง
2. ภาครัฐมีรายได้จากการบริโภคของภาคครัวเรือน และการเก็บภาษี ซึ่งสามารถนำไปใช้พัฒนาประเทศในด้านต่างๆ ได้อีกมาก เช่น พัฒนาการศึกษาทำให้ประชาชนมีรายได้มากขึ้น เป็นต้น
3. ช่วยส่งเสริมความสงบเรียบร้อยของคนในสังคม ลดปัญหาอาชญากรรม
4. ลดการกักตุนเงินจากต่างประเทศเพื่อมาลงทุน
5. ลดภาระและลดการพึ่งพาบุตรหลาน อีกทั้งบุตรหลานไม่ทอดทิ้งผู้สูงอายุ
6. ผู้เกษียณอายุใช้ชีวิตอย่างมีความสุข

การออมมีความสำคัญอย่างมากต่อคุณภาพชีวิตของประชาชนและระบบเศรษฐกิจของประเทศ คณะรัฐมนตรีจึงกำหนดให้วันที่ 31 ตุลาคม ของทุกปีเป็นวันออมแห่งชาติ เพื่อส่งเสริมให้คนไทยมีนิสัยรักการออมตลอดจนตระหนักถึงความสำคัญและประโยชน์ของการออม

2.3 แนวคิดและทฤษฎีเกี่ยวกับปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

2.3.1 ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง

คณะกรรมการอำนวยการเศรษฐกิจพอเพียง กระทรวงมหาดไทย (2550, หน้า 2-4) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง คือ การพัฒนาที่ตั้งอยู่บนพื้นฐานของทางสายกลางและความไม่ประมาท โดยคำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันที่ดี ตลอดจนการใช้ความรู้ ความรอบคอบ และคุณธรรม

ฉันทิพงษ์ ทอภักดี (2550 หน้า 11) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบที่เกิดจากการเปลี่ยนแปลง ซึ่งจะต้องอาศัยความรู้รอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์ มีความรอบรู้ที่เหมาะสม มีความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา

ภูสิทธิ์ ชันติกุล (2555, หน้า 20) สรุปความหมายของเศรษฐกิจพอเพียงไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การครองชีวิตให้อยู่บนหลักธรรมของพระพุทธศาสนาที่เรียกว่า ทางสายกลาง “มัชฌิมาปฏิปทา” ให้รู้ เข้าใจ เข้าถึงตัวเอง วิถีชีวิตของตนเอง รากเหง้าสังคม วัฒนธรรมของตนเอง รู้จักพึ่งตนเองเป็นลำดับแรก รู้จักเผื่อแผ่คนอื่น และปรับตัวตามสภาพแวดล้อมที่เปลี่ยนแปลงให้ดำรงอยู่อย่างไม่เบียดเบียนคนอื่น

วเรเดช จันทรศร (2554, หน้า 16) ได้ให้ความหมายของเศรษฐกิจพอเพียง ไว้ว่า การดำรงชีวิตอยู่บนทางสายกลางตามหลักคำสอนของพระพุทธเจ้า ซึ่งสอนให้รู้จักมองให้เข้าใจสิ่งทั้งหลายตามเป็นจริง มีความพึงพอใจในตนเอง ในสถานภาพที่เป็นอยู่อย่างมีความสุข ไม่เบียดเบียนผู้อื่น ไม่เบียดเบียนสังคม ไม่เบียดเบียนธรรมชาติ คำนึงถึงความพอประมาณ ความมีเหตุผล การสร้างภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี ใช้ความรู้อย่างรอบคอบ ใช้คุณธรรมในการวางแผนดำเนินชีวิต การตัดสินใจ และการกระทำ

สมาน พัวโพธิ์ (2551, หน้า 12) ได้สรุปไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง การที่ประชาชนใช้ชีวิตความเป็นอยู่อย่างเรียบง่าย มีความพอเพียง มีเหตุผลของการดำรงอยู่ในความพอเพียง ไม่ว่าจะมีความพอเพียงในระดับบุคคล ระดับครัวเรือน ระดับกลุ่มองค์กร ระดับชุมชน และระดับประเทศชาติ โดยสามารถป้องกันตนเองไม่ให้เกิดความเดือดร้อน แม้จะมีเหตุการณ์ต่างๆ มากระทบ

สำนักงานคณะกรรมการพิเศษเพื่อประสานงานโครงการอันเนื่องมาจากพระราชดำริ (2555, หน้า 7-18) ได้อธิบายคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” (Sufficiency Economy) หมายถึง เศรษฐกิจที่สามารถอุ้มชูตัวเองได้ให้มีความพอเพียงกับตัวเอง อยู่โดยไม่ต้องเดือดร้อน โดยสร้างพื้นฐานทางเศรษฐกิจของตนเองให้ดี คือ ให้มีความพอกิน พอใช้ ไม่มุ่งหวังสร้างความเจริญเศรษฐกิจให้รวดเร็วอย่างเดียว เพราะผู้ที่มีอาชีพ และฐานะเพียงพอที่จะพึ่งตนเองย่อมสามารถสร้างความเจริญก้าวหน้า และฐานะทางเศรษฐกิจที่ดีขึ้นต่อไปได้

ประเวศ วะสี (2550, หน้า 4-6) ได้อธิบายไว้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง ไม่ได้ แปลว่าไม่เกี่ยวข้องกับใคร ไม่ค้าขาย ไม่ส่งออก ไม่ผลิตเพื่อคนอื่น ซึ่งคำว่า “เศรษฐกิจพอเพียง” หมายถึง พอเพียงในอย่างน้อย 7 ประการด้วยกัน ได้แก่

1. พอเพียงสำหรับทุกคน ทุกครอบครัว ไม่ใช่เศรษฐกิจแบบทอดทิ้งกัน
2. จิตใจพอเพียง ทำให้รักและเอื้ออาทรคนอื่นได้ คนที่ไม่พอจะรักคนอื่นไม่เป็น
3. สิ่งแวดล้อมพอเพียง การอนุรักษ์และเพิ่มพูนสิ่งแวดล้อมทำให้ดำรงชีพและทำมาหากิน ได้ เช่น การเกษตรผสมผสาน ซึ่งได้ทั้งอาหารได้ทั้งสิ่งแวดล้อม และได้ทั้งเงิน
4. ชุมชนเข้มแข็งพอเพียง การรวมตัวกันเป็นชุมชนที่เข้มแข็งจะทำให้สามารถแก้ปัญหาต่างๆ ได้ เช่น ปัญหาความยากจน ปัญหาสังคม ปัญหาสิ่งแวดล้อม
5. ปัญญาพอเพียง มีการเรียนรู้ร่วมกัน และปรับตัวได้อย่างต่อเนื่อง
6. อยู่บนพื้นฐานวัฒนธรรมพอเพียง วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิตของกลุ่มคนที่สัมพันธ์อยู่กับสิ่งแวดล้อมที่หลากหลาย ดังนั้นเศรษฐกิจจึงควรสัมพันธ์และเติบโตขึ้นจากฐานทางวัฒนธรรม จึงจะมั่นคง
7. มีความมั่นคงพอเพียง ไม่ใช่เดี๋ยวจนเดี๋ยวรวยแบบกะทันหัน เดี่ยวตกงานไม่มีกินไม่มีใช้ ถ้าเป็นแบบนี้มนุษย์คงทนไม่ไหวต่อความผันผวนที่เร็วเกิน จึงส่งผลต่อสุขภาพจิต เครียด เศรษฐกิจพอเพียงที่มั่นคงจึงทำให้สุขภาพจิตดี เมื่อทุกอย่างพอเพียงก็เกิดความสมดุล ความสมดุลคือความเป็นปกติ และยั่งยืน ซึ่งอาจเรียกเศรษฐกิจพอเพียงในชื่ออื่น ๆ เช่น เศรษฐกิจพื้นฐาน เศรษฐกิจสมดุล เศรษฐกิจบูรณาการ หรือเศรษฐกิจศีลธรรม

ผู้วิจัยสรุปได้ว่า เศรษฐกิจพอเพียง หมายถึง ความสามารถในการดำรงชีวิตบนพื้นฐานความพอประมาณ ความมีเหตุผล มีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดี รู้จักพึ่งตนเอง ใช้ความรู้อย่างรอบคอบ ใช้คุณธรรมในการวางแผนดำเนินชีวิต ส่งผลให้มีความเข้มแข็งในระดับครอบครัว และชุมชน

2.3.2 ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง

พระราชดำรัสของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว พระราชทาน เมื่อ 4 ธันวาคม 2540

.....ความจริงเคยพูดเสมอในที่ประชุมอย่างนี้ว่า การที่จะเป็นเสือนั้น มันไม่สำคัญ สำคัญที่เราพออยู่พอกิน และมีเศรษฐกิจการเป็นอยู่แบบพอมีพอกิน แบบพอมีพอกิน หมายความว่าอุ้มชูตัวเองได้ ให้มีพอเพียงกับตัวเอง อันนี้เคยบอกว่าความพอเพียงนี้ไม่ได้หมายความว่าทุกครอบครัวจะต้องผลิตอาหารของตัว จะต้องทอผ้าใส่ให้ตัวเอง สำหรับครอบครัวอย่างนั้นมันเกินไปแต่ว่าในหมู่บ้านหรือในอำเภอจะต้องมีความพอเพียงพอสมควร บางสิ่งบางอย่างที่ผลิตได้มากกว่าความต้องการก็ขายได้ แต่ในที่ไม่ห่างไกลเท่าไร ไม่ต้องเสียค่าขนส่งมาก อย่างนี้นักเศรษฐกิจต่าง ๆ ก็มาบอกว่าล้าสมัย จริงอาจจะเป็นล้าสมัยเพราะว่าคนอื่นเขาก็ต้องมีการเศรษฐกิจที่ต้องมีการแลกเปลี่ยน เรียกว่าเป็นเศรษฐกิจการค้า ไม่ใช่เศรษฐกิจความพอเพียงรู้สึกไม่หรูหราแต่ประเทศไทย เป็นประเทศที่มีบุญอยู่ว่าการผลิตที่พอเพียงทำได้.....

เพลินใจ แต่เกษม และคณะ (2552, หน้า 162-163) เศรษฐกิจพอเพียงเป็นปรัชญาชี้ถึงแนวทางการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับ ตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชนจนถึงระดับรัฐ ทั้งในการพัฒนา และบริหารประเทศให้ดำเนินไปใน “ทางสายกลาง” โดยเฉพาะการพัฒนา

เศรษฐกิจเพื่อให้ก้าวทันต่อโลกยุคโลกาภิวัตน์ ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผล รวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใดๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน ทั้งนี้จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน และขณะเดียวกันจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญา และความรอบคอบ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็ว และกว้างขวางทั้งด้านทางวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริจึงประกอบด้วยหลักการ หลักวิชาและหลักธรรมหลายประการ เช่น เป็นปรัชญาการดำรงอยู่และปฏิบัติตนของประชาชนในทุกระดับตั้งแต่ระดับครอบครัว ระดับชุมชน จนถึงระดับรัฐ เป็นปรัชญาในการพัฒนาและบริหารประเทศให้ดำเนินไปในทางสายกลาง จะช่วยพัฒนาเศรษฐกิจให้ก้าวทันโลกยุคโลกาภิวัตน์ เพื่อให้สมดุลและพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วกว้างขวางทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อมและวัฒนธรรมจากโลกภายนอกได้เป็นอย่างดี

ความพอเพียง หมายถึง ความพอประมาณ ความมีเหตุผลรวมถึงความจำเป็นที่จะต้องมีระบบภูมิคุ้มกันในตัวที่ดีพอสมควรต่อการมีผลกระทบใด ๆ อันเกิดจากการเปลี่ยนแปลงทั้งภายนอกและภายใน จะต้องอาศัยความรอบรู้ ความรอบคอบ และความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่าง ๆ มาใช้ในการวางแผนและการดำเนินการทุกขั้นตอน จะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจในทุกระดับให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริตและให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทน ความเพียร มีสติปัญญาและความรอบคอบ

หลักการที่สำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

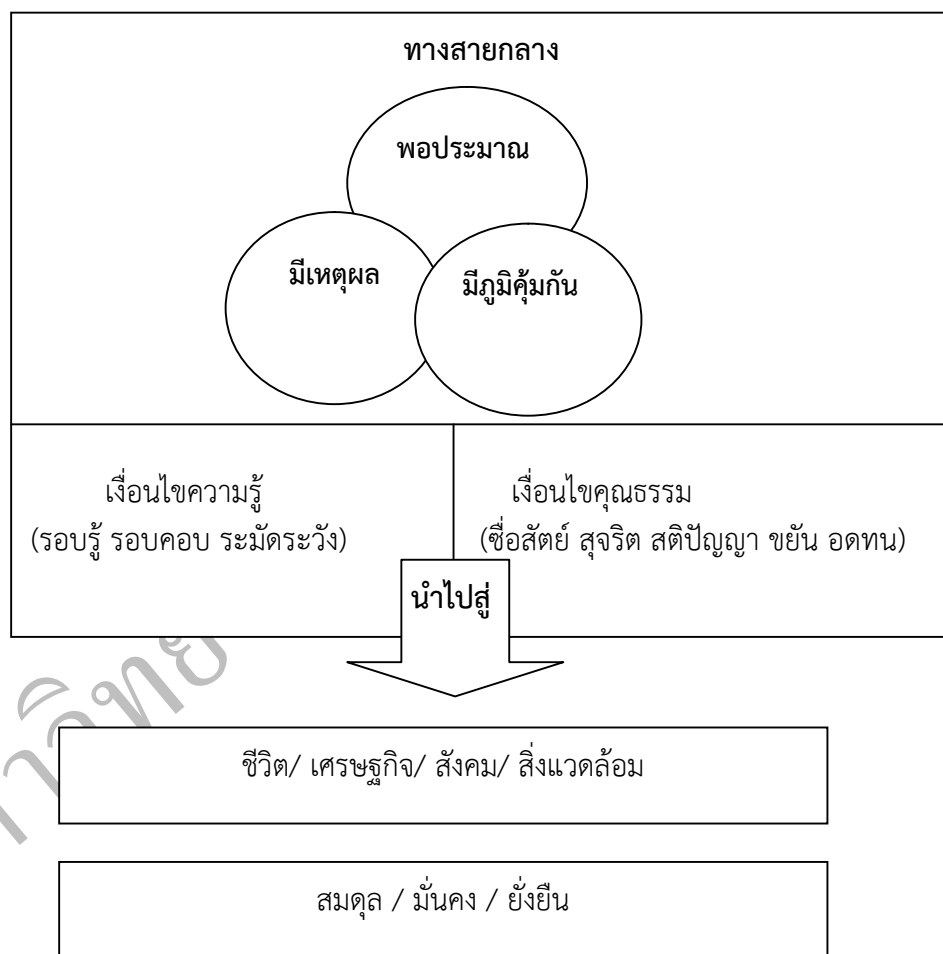
ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีหลักการที่สำคัญ 3 ประการ คือ

1. ความพอประมาณ หมายถึง การปฏิบัติตามทางสายกลาง มีความพอดีไม่น้อยเกินไป และไม่มากเกินไป โดยไม่เบียดเบียนคนอื่นและผู้อื่น
2. ความมีเหตุผล หมายถึง การตัดสินใจจะต้องเป็นไปอย่างมีเหตุผลโดยพิจารณาจากเหตุปัจจัยที่เกี่ยวข้อง ตลอดจนคำนึงถึงผลที่คาดว่าจะเกิดขึ้นจากการกระทำนั้น ๆ อย่างรอบคอบ
3. การมีภูมิคุ้มกันที่ดี หมายถึง การมีคุณธรรมเป็นเครื่องยึดเหนี่ยว เตรียมตัวให้พร้อมับผลกระทบและการเปลี่ยนแปลงด้านต่างๆที่จะเกิดขึ้น โดยคำนึงถึงความเป็นไปได้ของสถานการณ์ต่างๆ ที่คาดว่าจะเกิดขึ้นในอนาคตทั้งใกล้และไกล
4. เงื่อนไข การตัดสินใจและการดำเนินกิจกรรมต่างๆ ให้อยู่ในระดับพอเพียงจะต้องอยู่ภายใต้เงื่อนไขที่สร้างคุณภาพทั้งด้านวัตถุและจิตใจ ซึ่งต้องอาศัยความรู้ และคุณธรรม กล่าวคือ

4.1 เจื่อนไขความรู้ ประกอบด้วยความรู้เกี่ยวกับวิชาการต่างๆ ที่เกี่ยวข้องรอบด้าน ความรอบคอบและมีความระมัดระวังที่จะนำความรู้มาพิจารณาให้เชื่อมโยงกันเพื่อประกอบการวางแผน

4.2 เจื่อนไขคุณธรรม ประกอบด้วยความตระหนักในคุณธรรม ความซื่อสัตย์สุจริต ความอดทน ความเพียร และการใช้สติปัญญา

แผนภูมิที่ 1 สรุปกรอบหลักปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง

ที่มา : กรมการพัฒนาชุมชน (2549, หน้า 5)

ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีมิติ 4 ด้าน

เศรษฐกิจพอเพียงตามแนวพระราชดำริอยู่เหนือกว่าเศรษฐกิจแบบทุนนิยมของตะวันตก ซึ่งเกี่ยวกับเรื่องวัตถุที่เป็นรูปธรรม เช่น เงิน ทรัพย์สิน กำไร ไม่เกี่ยวกับเรื่องจิตใจซึ่งเป็นนามธรรม แต่เศรษฐกิจพอเพียงมีขอบเขตกว้างขวางกว่าเศรษฐกิจทุนนิยมหรือเศรษฐกิจธุรกิจ เพราะ ครอบคลุมถึง 4 ด้าน คือ มิติด้านเศรษฐกิจ มิติด้านจิตใจ มิติด้านสังคมและมิติด้านวัฒนธรรม

1) มิติด้านเศรษฐกิจ เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเศรษฐกิจแบบพออยู่พอกินให้มีความยั่งยืนเน้นเพียรประกอบสัมมาอาชีพ เพื่อให้พึ่งตนเองได้ให้พ้นจากความยากจน การปฏิบัติตามทฤษฎีใหม่ตามแนวพระราชดำริเป็นตัวอย่างของการปฏิบัติตามเศรษฐกิจพอเพียงซึ่งได้ช่วยให้เกษตรกรจำนวนมากมีรายได้เพิ่มสูงขึ้น มีชีวิตที่เป็นสุขตามสมควรแก่สภาพ พ้นจากการเป็นหนี้ และความยากจนสามารถพึ่งตนเองได้มีครอบครัวที่อบอุ่นและเป็นสุข

2) มิติด้านจิตใจ เศรษฐกิจพอเพียงเน้นที่จิตใจที่รู้จักพอ คือ พอดี พอประมาณและพอใจในสิ่งที่มี ยินดีในสิ่งที่ได้ ไม่โลภ เศรษฐกิจพอเพียงจะต้องเริ่มที่ตัวเองโดยสร้างรากฐานทางจิตใจที่มั่นคง โดยเริ่มจากใจที่รู้จักพอเป็นการปฏิบัติตามทางสายกลางหรือมัชฌิมาปฏิปทา ดร.สุเมธตันติเวชกุล ได้เขียนไว้ในหนังสือเรื่อง ใต้เบื้องพระยุคลบาท ว่า เศรษฐกิจพอเพียงกล่าวโดยสรุปคือ การหันกลับมายึดเส้นทางสายกลาง (มัชฌิมาปฏิปทา) ในการดำรงชีวิต โดยใช้หลักการพึ่งตนเอง 5 ประการ คือ

2.1) พึ่งตนเองทางจิตใจคนที่สมบูรณ์พร้อมต้องมีจิตใจที่เข้มแข็งมี จิตสำนึกว่าตนนั้นสามารถพึ่งตนเองได้ ดังนั้น จึงควรที่จะสร้างพลังผลักดันให้มีภาวะจิตใจอีกเข็ม ต่อสู้ชีวิตด้วยความสุจริต แม้อาจจะไม่ประสบความสำเร็จบ้างก็ตาม มิพึงควรท้อแท้ให้พยายามต่อไป พึงยึดพระราชดำรัส “ การพัฒนาตน ” ของพระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวที่ว่า ” บุคคลต้องมีรากฐาน ทางจิตใจที่ดี คือความหนักแน่นมั่นคงในสุจริตธรรมและความมุ่งมั่นที่จะปฏิบัติหน้าที่ให้จนสำเร็จ ทั้งต้องมีกุศโลบายหรือวิธีอันแยบยลในการปฏิบัติงาน ประกอบพร้อมกันด้วยจึงจะสัมฤทธิ์ผลดีแน่นอน และบังเกิดประโยชน์อันยั่งยืนแก่ตนเองและแผ่นดิน ”

2.2) พึ่งตนเองทางสังคม ควรเสริมสร้างให้แต่ละชุมชนในท้องถิ่น ได้ร่วมมือช่วยเหลือเกื้อกูลกัน นำความรู้ที่ได้รับมาถ่ายทอด และเผยแพร่ให้ได้รับประโยชน์ซึ่งกันและกัน ดังพระบรมราโชวาทที่ว่า “ เพื่อให้งานรุดหน้าไปพร้อมเพียงกันไม่ลดหล่น จึงขอให้ทุกคนพยายามที่จะทำงานในหน้าที่อย่างเต็มที่และให้มีการประสานสัมพันธ์กันให้ดี เพื่อให้งานทั้งหมดเกื้อหนุนสนับสนุนกัน ”

2.3) พึ่งตนเองได้ทางทรัพยากรธรรมชาติ คือ การส่งเสริมให้มีการนำเอาศักยภาพของผู้คนในท้องถิ่น สามารถเสาะแสวงหาทรัพยากรธรรมชาติหรือวัตถุในท้องถิ่นที่มีอยู่ให้เกิดประโยชน์สูงสุด ซึ่งยังผลให้เกิดการพัฒนาประเทศได้อย่างดีเยี่ยม สิ่งดีก็คือการประยุกต์ใช้ภูมิปัญญาท้องถิ่น (Local Wisdom) ซึ่งมีมากมายในประเทศ

2.4) พึ่งตนเองได้ทางเทคโนโลยี ควรส่งเสริมให้มีการศึกษา ทดลอง ทดสอบเพื่อให้ได้มาซึ่งเทคโนโลยีใหม่ ๆ ที่สอดคล้องกับสภาพภูมิประเทศและสังคมไทย และสิ่งสำคัญสามารถนำไปใช้ปฏิบัติได้อย่างเหมาะสม ซึ่งสอดคล้องกันพระราชดำรัสที่ว่า “ จุดประสงค์ของศูนย์ศึกษาฯ คือ เป็นสถานที่สำหรับค้นคว้าวิจัยในท้องถิ่น เพราะว่าแต่ละท้องถิ่นที่สภาพพื้นที่อากาศและประชาชน ในท้องถิ่นต่าง ๆ กันก็มีลักษณะแตกต่างกันมากเหมือนกัน ”

2.5) พึ่งตนเองในทางเศรษฐกิจ หมายถึง สามารถอยู่ได้ด้วยตนเองในระดับเบื้องต้น กล่าวคือแม้ไม่มีเงินก็ยังมีข้าว ปลา ผัก ผลไม้ในท้องถิ่นของตนเองเพื่อการยังชีพและสามารถนำไปสู่การพัฒนาเศรษฐกิจของประเทศในระดับมหภาค

3) มิติด้านสังคม เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดสังคมที่มีความสุขสงบ ประชาชนมีความเมตตาเอื้ออาทรช่วยเหลือซึ่งกันและกัน ไม่ใช่ต่างคนต่างอยู่ มุ่งให้เกิดความสามัคคีร่วมมือกัน เพื่อให้ทุกคนอยู่ร่วมกันได้โดยปราศจากการเบียดเบียนกัน การเอารอดเอาเปรียบกัน การมุ่งร้ายทำลายกัน พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทแก่สภายุพuthิกสมาคมแห่งชาติ ในพระบรมราชูปถัมภ์ เพื่ออัญเชิญไปอ่านในพิธีเปิดการประชุมยุพuthิกสมาคมทั่วประเทศ ครั้งที่ 18 ในวันที่ 18 มกราคม 2530 มีข้อความที่สำคัญดังนี้ “ การสร้างสรรค์แผ่นดินไทยให้เป็นแผ่นดินทอง หรือการช่วยตัวเองในปัจจุบันนี้ เห็นว่าจำเป็นอย่างยิ่งที่จะต้องทำความสงบให้เกิดขึ้นก่อนโดยเร็วเพราะถ้าความสงบยังไม่เกิด เราจะคิดอ่านแก้ปัญหาหรือจะรวมกำลังกัน ทำงานช่วยตัวเองไม่ได้ ความสงบนั้นภายนอก ได้แก่ สถานการณ์อันเรียบร้อยเป็นปกติไม่มีวุ่นวาย ชัดแย้งไม่มีการเอารอดเอาเปรียบเบียดเบียนหรือมุ่งร้ายทำลายกันภายใน ได้แก่ ความคิดจิตใจที่ไม่ฟุ้งซ่าน หวั่นไหวหรือเดือดร้อนกระวนกระวายด้วยอำนาจความมักได้เห็นแก่ตัว ความร้ายกาจเพ่ง โทษ ความหลงใหลห่อเหิม อันเป็นต้นเหตุของอกุศลทุจริตทั้งหมด การทำความสงบนั้นต้องเริ่มที่ภายในตัว ในใจก่อน”

4) มิติด้านวัฒนธรรม วัฒนธรรม หมายถึง วิถีชีวิต (way of life) ของประชาชน เศรษฐกิจพอเพียงมุ่งให้เกิดวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตที่ประหยัด อดออม มีชีวิตที่เรียบง่าย ไม่ฟุ้งเฟ้อ ฟุ่มเฟือย ไม่ตกเป็นทาสของวัตถุนิยมและบริโภคนิยม ซึ่งทำให้เกิดการเป็นหนี้สิน เกิดการทุจริตคอร์รัปชันซึ่งเป็นปัญหาสังคมที่ร้ายแรงที่สุดปัญหาหนึ่ง ที่บ่อนทำลายความมั่นคงของชาติ สินค้าเงินผ่อนทำให้ต้องมีหนี้สิน จำนวนหนี้สินได้เพิ่มพูนขึ้นเรื่อยๆ บางคนไม่มีเงินชำระหนี้สินก็ต้องหาทางออกโดยการฆ่าตัวตาย ในทางเศรษฐกิจ เงินออม (Saving) ของประชาชนถือว่าเป็นปัจจัยสำคัญในการพัฒนาประเทศ ประเทศที่มีเงินออมสูงก็ไม่จำเป็นต้องไปกู้ยืมเงินจากต่างประเทศมาใช้ สามารถที่จะให้ประเทศอื่นกู้ยืมเงินได้ ส่วนประเทศที่มีเงินออมต่ำหรือไม่มีเงินออมก็ต้องกู้เงินจากต่างประเทศมาใช้ หากกู้และเป็นหนี้มากเกินไปก็จะทำให้กระทบกระเทือนต่อฐานะทางเศรษฐกิจและการเงินของประเทศ เช่น การที่ประเทศไทยต้องกู้ยืมเงินจากต่างประเทศเป็นจำนวน ถึง 90,000 ล้านดอลลาร์อเมริกาในกลางปี 2540 เป็นเหตุหนึ่งที่ทำให้ประเทศไทยต้องประสบภาวะวิกฤตทางเศรษฐกิจและการเงินอย่างรุนแรง คนที่มีเงินออมจะต้องเป็นคนประหยัดใช้จ่ายน้อยกว่ารายได้ คนที่ไม่ควบคุมการใช้จ่ายมีนิสัยฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย เห็นคนอื่นมีก็อยากมีบ้างทั้งที่ฐานะทางการเงินไม่อำนวยให้ จะพยายามหาเงินมาไม่ว่าโดยทางสุจริตหรือทุจริต ไม่ว่าโดยชอบธรรมหรือไม่ชอบธรรม พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระบรมราโชวาทเกี่ยวกับความฟุ้งเฟ้อมีข้อความที่สำคัญดังนี้ “ ความฟุ้งเฟ้อทำให้เกิดความไม่พอ คนเราฟุ้งเฟ้อก็ไม่มีทางที่จะหาทรัพย์มาป้อนความฟุ้งเฟ้อได้ ความฟุ้งเฟ้อเป็นปากที่หิวไม่หยุด เป็นปากที่หิวตลอดเวลา ป้อนเท่าไรไม่พอ หาเท่าไรไม่พอ ฉะนั้นจะต้องหาทางป้องกันวิธีที่จะนำมาป้อนความฟุ้งเฟ้อ ซึ่งการมีวัฒนธรรมหรือวิถีชีวิตเศรษฐกิจพอเพียงมีข้อปฏิบัติที่สำคัญ ดังนี้

- 4.1) มีชีวิตที่เรียบง่าย ประหยัด ไม่ฟุ้งเฟ้อฟุ่มเฟือย
- 4.2) ให้อยึดถือทางสายกลาง รู้จักพอ พอดี พอประมาณและพอใจ
- 4.3) มีความเมตตาเอื้ออาทรต่อกัน ร่วมมือและช่วยเหลือกัน ไม่เบียดเบียนกัน ไม่เอารอดเอาเปรียบกัน ไม่มุ่งร้ายทำร้ายกัน

4.4) ประกอบสัมมาอาชีพด้วยความขยันหมั่นเพียร ซื่อสัตย์ สุจริต ใฝ่หาความรู้ เพื่อนำมาใช้ให้เป็นประโยชน์

4.5) สามารถพึ่งตนเองได้ให้พ้นจากความยากจน สามารถพออยู่พอกิน ไม่เดือดร้อน ไม่ตกเป็นทาสของอบายมุข วัตถุนิยมและบริโภคนิยม

ความสำคัญของเศรษฐกิจพอเพียง

พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัวได้พระราชทานพระราชดำรัสเกี่ยวกับความสำคัญของปรัชญาเศรษฐกิจ ดังนี้ “เศรษฐกิจพอเพียงเป็นเสมือนรากฐานของชีวิต รากฐานความมั่นคงของ แผ่นดินเปรียบเสมือนเสาเข็มที่ถูกตอกรองรับบ้านเรือนตัวอาคารไว้นั่นเอง สิ่งก่อสร้างจะมั่นคงได้อยู่ที่เสาเข็ม แต่คนส่วนมากมองไม่เห็นเสาเข็ม และลืมเสาเข็มเสียด้วยซ้ำไป” ซึ่งปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียงมีความสำคัญดังนี้

- 1) เป็นรากฐานที่สำคัญของชีวิตของแต่ละคน ให้สามารถดำเนินชีวิตอย่างถูกต้อง ตั้งตนได้ในทางเศรษฐกิจ อยู่ในสังคมได้อย่างมีความสุขและประโยชน์
- 2) เป็นรากฐานที่สำคัญของสังคม ทำให้สังคมมีความปกติสุข ไม่เบียดเบียนกัน มีความ เมตตา เอื้ออาทรต่อกัน ไม่มีการขัดแย้ง แยกแยะความสามัคคี
- 3) เป็นรากฐานที่สำคัญของประเทศชาติ ทำให้การบริหารประเทศมีความโปร่งใส ปราศจากการทุจริตคอร์รัปชัน มีการใช้อำนาจที่เป็นธรรมเพื่อประโยชน์ส่วนรวมประเทศชาติมีความเจริญรุ่งเรืองก้าวหน้าอย่างสมดุลและยั่งยืน

การออมตามหลักเศรษฐกิจพอเพียง

ประเทศไทยเรานั้นเป็นประเทศที่อุดมสมบูรณ์ด้วยทรัพยากรธรรมชาติ คือ มีทะเล มีภูเขา มีป่า มีพืช มีสัตว์นานาชนิด เราพูดรวมๆ ว่า ในน้ำมีปลา ในนามีข้าว โดยเฉพาะภาคใต้ของเรามีครบทุกอย่าง เราจึงไม่เดือดร้อนในการแสวงหาปัจจัย 4 มาบำรุงชีวิตของเราเลยอยากกินปลา ก็หาปลาได้ ไก่ก็ ไข่ บ้าน อยากรับผักก็ไปซื้อที่สวน เจ็บป่วยเราก็มียาสมุนไพร ยามไข้ใจเราก็มีพระคอยช่วยเหลือ คอยให้ทั้งสติและปัญญา สอนให้เราเป็นคนมีศีลมีธรรม ไม่เป็นคนประมาทขาดสติ แต่มาบัดนี้ วันนี้ สิ่งที่ว่าข้างต้นนั้นได้สูญหายไปเกือบจะหมดสิ้น จะเหลือก็เฉพาะความทรงจำของคนสูงอายุ อนุชนคนรุ่นหลังของเราไม่มีโอกาสได้สัมผัสบรรยากาศดังกล่าวอีกต่อไป เราถูกสอนให้เข้าใจว่านี่คือความเจริญ คือ มีถนนหนทางเต็มไปหมด มีรถวิ่งจนคนไม่มีที่เดิน มีร้านขายของ 24 ชั่วโมง มีอะไรต่ออะไรเต็มไปหมด แต่ที่เราขาด คือ ความอยู่ดีมีสุข เราต้องอยู่ร้อน นอนทุกข์กับเรื่องต่างๆ มากมาย ทั้งหมดนี้เราได้ข้อสรุปแล้วว่า เพราะเราเสียรู้ลัทธิทุนนิยม ซึ่งเป็นระบบคิด ระบบรู้ ระบบทำของฝรั่งที่เราคิดว่าเขาเจริญกว่าเรา เราจึงเชื่อเขาเกือบทุกอย่าง เห็นเขาทำอะไรก็คิดว่าดีหมด เช่น ฝรั่งนอนแก๊ส นุ่งน้อย ห่มน้อย เราก็คิดว่าดี ฝรั่งแนะนำให้ทำโน่นทำนี่เราก็ทำตาม ฝรั่งแนะนำให้เราขายดิน ถางป่า ขุดภูเขา เราก็ทำ เพื่อให้ได้สิ่งที่เรียกว่า เงิน ก็เป็นอันพอ แต่ในที่สุดทรัพยากรธรรมชาติทุกประเภทก็ถูกดูดเข้าท้อง ฝรั่งเกือบหมด แม้แต่ลูกหลานของเราก็ไปเป็นคนรับใช้พวกเขา เด็กสมองดีทั้งหลายถูกดูดเข้าเมือง เข้ากรุงเทพ และเลยไปเมืองนอกไปทำงานอยู่กับฝรั่ง กลับบ้านไม่ถูก ผลคือ ชุมชนเราขาดคนดูแล คนที่อยู่ในชุมชนก็อ่อนแอช่วยตนเอง ช่วยกันเองได้ยาก หรือไม่ได้จึงเกิดปัญหาสารพัดตามมา ด้วยสายพระเนตรอันยาวไกล พระบาทสมเด็จพระเจ้าอยู่หัว ทรงเห็นภัยคุกคามที่วันนี้ จึงได้ทรงคิดค้นหาวิธีการแก้ไข และในที่สุดก็ทรงค้นพบและบอกให้ประชาชนคนไทยได้เรียนรู้และปฏิบัติตามเพื่อ

และแก้ไขปัญหาด่าง ๆ ที่เกิดขึ้นในสังคมของเรา ข้อค้นพบที่ว่านั้นเมื่อนำมาสรุปรวมแล้ว เรียกว่า "ปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง" คือ วิธีรู้ วิธีคิด และวิธีปฏิบัติเพื่อพัฒนาตนของทุกคน ทุกอาชีพ ทุกชุมชน เพื่อความอยู่ดี มีสุขร่วมกันของทุกคน เรียกคืนความดีงามที่เราเคยมีอยู่กลับมาและค้นหาทางเดินที่ถูกต้องกันใหม่ โดยการศึกษาให้มีความรู้จริงในสิ่งที่มี สิ่งที่ทำให้มีคุณธรรม คือ ความขยันอดทน ซื่อสัตย์ สุจริต มีความรู้ ความคิด และการกระทำที่พอประมาณ พอดี มีเหตุมีผล มีการระมัดระวังตน ไม่ประมาท รู้จักระมัดระวังในชีวิต การรู้ การคิด และการกระทำลักษณะนี้แหละเรียกว่า การปฏิบัติตามปรัชญาความคิดเศรษฐกิจพอเพียง ซึ่งมีดังนี้

1) ให้ทุกคน ทุกชุมชนดำเนินชีวิตไปในทางสายกลาง ซึ่งเป็นแนวทางที่ปราชญ์ทั้งหลาย เขาสอนกันมานาน เช่น พระพุทธเจ้าก็สอนเรื่องนี้ที่เรียกว่า มัชฌิมาปฏิปทาหรือ มัชฌิมนธรรม คือ มรรคมีองค์ 8 มีสัมมาทิฐิ คือ ความเห็นถูกเห็นชอบ เป็นต้น

2) หลักการของปรัชญาเศรษฐกิจพอเพียง คือ ความพอประมาณ พอดี ความมีเหตุผล ความมีภูมิคุ้มกัน ผลกระทบทั้งจากภายนอกและภายใน

3) เป้าประสงค์ คือ ให้เกิดความสมดุล และพร้อมต่อการรองรับการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วและกว้างขวาง ทั้งด้านวัตถุ สังคม สิ่งแวดล้อม และวัฒนธรรมจากภายนอกได้เป็นอย่างดี

4) เงื่อนไข โดยจะต้องเสริมสร้างพื้นฐานจิตใจของคนในชาติ โดยเฉพาะเจ้าหน้าที่ของรัฐ นักทฤษฎี และนักธุรกิจให้มีสำนึกในคุณธรรมความซื่อสัตย์สุจริต และให้มีความรอบรู้ที่เหมาะสม ดำเนินชีวิตด้วยความอดทนมีความเพียร มีสติ และความรอบคอบ จะต้องอาศัยความรู้ ความรอบคอบ และ ความระมัดระวังอย่างยิ่งในการนำวิชาการต่างๆ มาใช้ในการวางแผน และดำเนินการทุกขั้นตอน

2.4 แผนพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ ฉบับที่ 12 พ.ศ. 2560 – 2564

การพัฒนาประเทศในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 จำเป็นต้องมีการเตรียมความพร้อมเพื่อวางรากฐานของประเทศในระยะยาวให้มุ่งต่อยอดผลสัมฤทธิ์ของแผนที่สอดคล้องเชื่อมโยงและรองรับการพัฒนาอย่างต่อเนื่องกัน ไปตลอด 20 ปี ตามกรอบยุทธศาสตร์ชาติ (พ.ศ. 2560-2579) โดยมีสาระสำคัญสรุปได้ ดังนี้ (สำนักงานคณะกรรมการพัฒนาเศรษฐกิจและสังคมแห่งชาติ, 2560, หน้า 1-22)

2.4.1 หลักการ

หลักการพัฒนาประเทศที่สำคัญในระยะแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ยึดหลัก “ปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” “การพัฒนาที่ยั่งยืน” และ “คนเป็นศูนย์กลางการพัฒนา” ที่ต่อเนื่องจากแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 9-11 และยึดหลักการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจที่ลดความเหลื่อมล้ำและขับเคลื่อนการเจริญเติบโตจากการเพิ่มผลิตภาพการผลิตบนฐานการใช้ภูมิปัญญาและนวัตกรรม

สำหรับการกำหนดวิสัยทัศน์ของแผนพัฒนาฯ ฉบับนี้ยึดวิสัยทัศน์ของกรอบยุทธศาสตร์ชาติที่กำหนดว่า “ประเทศไทยมีความมั่นคง มั่งคั่ง ยั่งยืน เป็นประเทศพัฒนาแล้ว ด้วยการพัฒนาตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง” ในขณะที่การกำหนดเป้าหมายและตัวชี้วัดในด้านต่างๆ ของแผนพัฒนาฯ ได้ยึดเป้าหมายอนาคตประเทศไทยปี 2579 ที่เป็นเป้าหมายยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี มา

เป็นกรอบในการกำหนดเป้าหมายที่จะบรรลุใน 5 ปี โดยที่เป้าหมายและตัวชี้วัดต้องสอดคล้องกับกรอบเป้าหมายการพัฒนาเศรษฐกิจ สังคม และสิ่งแวดล้อมที่องค์การระหว่างประเทศกำหนดขึ้น อาทิ การพัฒนาที่ยั่งยืน (sustainable development goals : SDGs) ที่องค์การสหประชาชาติกำหนดขึ้น เป็นต้น ส่วนแนวทางการพัฒนาได้บูรณาการนโยบายหรือประเด็นพัฒนาที่สำคัญของประเด็นการปฏิรูปประเทศ 37วาระและ ไทยแลนด์ 4.0

2.4.2 ประเด็นการพัฒนาหลักที่สำคัญในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

ประเทศไทยแม้ว่าได้ดำเนินมาตรการเพื่อส่งเสริมการบริหารจัดการที่ดี มีการขยายการลงทุนในโครงสร้างพื้นฐานที่เป็นระบบ โครงข่ายมากขึ้น และมีการเพิ่มการลงทุนเพื่อการวิจัยและพัฒนา แต่อันดับความสามารถในการแข่งขันของไทย ยังปรับตัวช้าเมื่อเทียบกับหลายประเทศ เนื่องจากคุณภาพคนต่ำ การลงทุนในการวิจัยและพัฒนายังมีน้อย คุณภาพของโครงสร้างพื้นฐานยังไม่ดี และปัญหาการบริหารจัดการภาครัฐและกฎระเบียบต่างๆ ล้าสมัยและขาดประสิทธิภาพในการบังคับใช้ เมื่อต้องเผชิญกับปัญหาวิกฤตเศรษฐกิจโลกและภัยพิบัติธรรมชาติ ทำให้เศรษฐกิจไทยผันผวนได้ง่าย และเศรษฐกิจโดยรวมขยายตัวในอัตราที่ต่ำกว่าศักยภาพมาต่อเนื่องหลายปี

ในขณะเดียวกันประเทศไทยมีความเสี่ยงจากการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างประชากรสู่สังคมสูงวัยมากขึ้น จำนวนประชากรวัยแรงงานลดลง ผู้สูงอายุมีปัญหาสุขภาพและมีแนวโน้มอยู่คนเดียวสูงขึ้น ปัญหาความยากจนยังกระจุกตัวหนาแน่นในภาคตะวันออกเฉียงเหนือและภาคเหนือ รวมทั้งความแตกต่างของรายได้ ระหว่างกลุ่มคนรวยที่สุดและกลุ่มคนจนที่สุดสูงถึง 34.9 เท่า ในปี 2556 เนื่องจากการกระจายโอกาสการพัฒนาไม่ทั่วถึง ยิ่งไปกว่านั้นทรัพยากรธรรมชาติเสื่อมโทรม มีปัญหาความขัดแย้งในการใช้ประโยชน์ ทรัพยากรธรรมชาติระหว่างรัฐกับประชาชน และระหว่างประชาชนในกลุ่มต่างๆ เนื่องจากการจัดการทรัพยากรธรรมชาติมีลักษณะรวมศูนย์ขาดการเชื่อมโยงกับพื้นที่ ในขณะที่ปัญหาสิ่งแวดล้อมเพิ่มสูงขึ้นตาม การขยายตัวของเศรษฐกิจและชุมชนเมือง ประกอบกับสภาพภูมิอากาศมีการเปลี่ยนแปลงผันผวนมากขึ้น ประเทศไทยต้องเผชิญกับภัยพิบัติทางธรรมชาติรุนแรงมากขึ้น ส่งผลกระทบต่อเศรษฐกิจและสังคมไทยมากกว่าในอดีต

ภายใต้เงื่อนไขและสภาพแวดล้อมด้านเศรษฐกิจ สังคม ทรัพยากรธรรมชาติและสิ่งแวดล้อมที่เกิดขึ้นทั้งในและต่างประเทศดังกล่าวจะเป็นแรงกดดันให้ประเทศไทยต้องปรับตัวและมีการบริหารความเสี่ยงอย่างชาญฉลาดมากขึ้น ต่อจากนี้ไปประเทศไทยต้องปรับเปลี่ยนครั้งใหญ่เพื่อแก้ไขปัญหารากฐานสำคัญที่เป็นจุดอ่อนและข้อจำกัดของประเทศที่สั่งสมมานาน ในขณะเดียวกันดำเนินยุทธศาสตร์เชิงรุกเพื่อใช้ประโยชน์จากจุดแข็งและจุดเด่นของประเทศ ดังนั้นจึงมีความจำเป็นที่จะต้องให้ความสำคัญกับประเด็นที่มีลักษณะการบูรณาการ และใช้ประกอบการพิจารณาการจัดสรรงบประมาณ เพื่อการแปลงแผนไปสู่การปฏิบัติเกิดผลสัมฤทธิ์ได้อย่างแท้จริง อาทิ เช่น การปฏิรูปด้านการคลังและงบประมาณ ประกอบด้วย การขยายฐาน ภาษี การปรับระบบการจัดทำค่าของงบประมาณ การจัดสรรงบประมาณ การจัดทำงบประมาณบูรณาการทั้งเชิงประเด็นพัฒนาและเชิงพื้นที่ การติดตามและประเมินผลการใช้จ่ายงบประมาณ และกระจายอำนาจให้แก่องค์กรปกครองส่วนท้องถิ่น ในการจัดเก็บภาษีและค่าธรรมเนียม และลดความซ้ำซ้อนของสิทธิประโยชน์ ด้านสวัสดิการสังคม รวมทั้งสร้างความยั่งยืนทางการคลังของระบบการคุ้มครองทางสังคม ได้แก่ การปรับปรุงระบบการออมเพื่อการเกษียณอายุ และการปรับปรุงระบบประกันสุขภาพ เพื่อลดภาระการพึ่งพารายได้จากรัฐบาล

2.4.3 วัตถุประสงค์และเป้าหมายการพัฒนาในช่วงแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12

วัตถุประสงค์

1. เพื่อวางรากฐานให้คนไทยเป็นคนที่สมบูรณ์ มีคุณธรรมจริยธรรม มีระเบียบ วินัย ค่านิยมที่ดี มีจิตสาธารณะ และมีความสุข โดยมีสุขภาวะและสุขภาพที่ดี ครอบครัวยั่งยืน ตลอดจนเป็นคนเก่งที่มีทักษะความรู้ความสามารถและพัฒนาตนเองได้ต่อเนื่องตลอดชีวิต
2. เพื่อให้คนไทยมีความมั่นคงทางเศรษฐกิจและสังคม ได้รับความเป็นธรรมในการเข้าถึงทรัพยากรและบริการทางสังคมที่มีคุณภาพ ผู้ด้อยโอกาสได้รับการพัฒนาศักยภาพ รวมทั้งชุมชนมีความเข้มแข็งพึ่งพาตนเองได้
3. เพื่อให้เศรษฐกิจเข้มแข็ง แข่งขันได้ มีเสถียรภาพ และมีความยั่งยืน สร้างความเข้มแข็งของฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานใหม่โดยการใช้นวัตกรรมที่เข้มข้นมากขึ้น สร้างความเข้มแข็งของเศรษฐกิจฐานราก และสร้างความมั่นคงทางพลังงาน อาหาร และน้ำ
4. เพื่อรักษาและฟื้นฟูทรัพยากรธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมให้สามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและการมีคุณภาพชีวิตที่ดีของประชาชน
5. เพื่อให้การบริหารราชการแผ่นดินมีประสิทธิภาพ โปร่งใส ทันสมัย และมีการทำงานเชิงบูรณาการของภาคีการพัฒนา
6. เพื่อให้มีการกระจายความเจริญไปสู่ภูมิภาค โดยการพัฒนาภาคและเมือง เพื่อรองรับการพัฒนายกระดับฐานการผลิตและบริการเดิมและขยายฐานการผลิตและบริการใหม่
7. เพื่อผลักดันให้ประเทศไทยมีความเชื่อมโยงกับประเทศต่างๆ ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และนานาชาติได้อย่างสมบูรณ์และมีประสิทธิภาพ รวมทั้งให้ประเทศไทยมีบทบาทนำและสร้างสรรค์ในด้านการค้า การบริการ และการลงทุนภายใต้กรอบความร่วมมือต่างๆ ทั้งในระดับอนุภูมิภาค ภูมิภาค และโลก

เป้าหมายรวม

เพื่อให้เป็นไปตามวัตถุประสงค์ดังกล่าว ได้กำหนดเป้าหมายรวมการพัฒนาของ แผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 ประกอบด้วย

1. คนไทยมีคุณลักษณะเป็นคนไทยที่สมบูรณ์ มีวินัย มีทัศนคติและ พฤติกรรมตามบรรทัดฐานที่ดีของสังคม มีความเป็นพลเมืองตื่นรู้ มีความสามารถในการปรับตัวได้อย่างรู้เท่าทันสถานการณ์ มีความรับผิดชอบและทำประโยชน์ต่อส่วนรวม มีสุขภาพกายและใจที่ดี มีความเจริญงอกงามทางจิตวิญญาณ มีวิถีชีวิตที่พอเพียง และมีความเป็นไทย
2. ความเหลื่อมล้ำทางด้านรายได้และความยากจนลดลง เศรษฐกิจฐานราก มีความเข้มแข็ง ประชาชนทุกคนมีโอกาสในการเข้าถึงทรัพยากร การประกอบอาชีพ และบริการทางสังคมที่มีคุณภาพอย่างทั่วถึงและเป็นธรรม กลุ่มที่มีรายได้ต่ำสุดร้อยละ 40 มีรายได้เพิ่มขึ้นอย่างน้อยร้อยละ 15
3. ระบบเศรษฐกิจมีความเข้มแข็งและแข่งขันได้ โครงสร้างเศรษฐกิจปรับสู่เศรษฐกิจฐานบริการและดิจิทัล มีผู้ประกอบการรุ่นใหม่และเป็นสังคมผู้ประกอบการ ผู้ประกอบการขนาด กลางและขนาดเล็กที่เข้มแข็งสามารถใช้นวัตกรรมและเทคโนโลยีดิจิทัลในการสร้างสรรค์คุณค่า สินค้าและบริการ มีระบบการผลิตและให้บริการจากฐานรายได้เดิมที่มีมูลค่าเพิ่มสูงขึ้น และมีการลงทุนในการผลิตและบริการฐานความรู้ขั้นสูงใหม่ๆ ที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อมและชุมชน รวมทั้งกระจายฐานการผลิตและการให้บริการสู่ภูมิภาคเพื่อลดความเหลื่อมล้ำโดยเศรษฐกิจไทยมีเสถียรภาพ และมีอัตราการขยายตัวเฉลี่ยร้อยละ 5 ต่อปี และมีปัจจัยสนับสนุน อาทิ ระบบโลจิสติกส์ พลังงาน และการลงทุนวิจัยและพัฒนาที่เอื้อต่อการขยายตัวของภาคการผลิตและบริการ

4. ทูทางธรรมชาติและคุณภาพสิ่งแวดล้อมสามารถสนับสนุนการเติบโตที่เป็นมิตรกับสิ่งแวดล้อม มีความมั่นคงทางอาหาร พลังงาน และน้ำโดยเพิ่มพื้นที่ป่าไม้ให้ได้ร้อยละ 40 ของพื้นที่ประเทศเพื่อรักษาความสมดุลของระบบนิเวศ ลดการปล่อยก๊าซเรือนกระจกในภาคพลังงานและขนส่ง ไม่น้อยกว่าร้อยละ 7 ภายในปี 2563 เทียบกับการปล่อยในกรณีปกติ มีปริมาณหรือสัดส่วนของขยะมูลฝอยที่ได้รับการจัดการอย่างถูกหลักสุขาภิบาลเพิ่มขึ้น และรักษาคุณภาพน้ำและคุณภาพอากาศในพื้นที่วิกฤตให้อยู่ในเกณฑ์มาตรฐาน

5. มีความมั่นคงในเอกราชและอธิปไตย สังคมปลอดภัย สามัคคี สร้างภาพลักษณ์ดี และเพิ่มความเชื่อมั่นของนานาชาติต่อประเทศไทย ความขัดแย้งทางอุดมการณ์และ ความคิดในสังคมลดลง ปัญหาอาชญากรรมลดลง ปริมาณความสูญเสียจากภัยโจรสลัดและการลักลอบขนส่ง สินค้าและค่านุญษ์ลดลง มีความพร้อมที่ปกป้องประชาชนจากการก่อการร้ายและภัยพิบัติทางธรรมชาติ ประเทศไทยมีส่วนร่วมในการกำหนดบรรทัดฐานระหว่างประเทศ เกิดความเชื่อมโยงการขนส่ง โลจิสติกส์ ท่องเที่ยวมูลค่า เป็นหุ้นส่วนการพัฒนาที่สำคัญในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และโลก และอัตราการเติบโตของมูลค่า การลงทุนและการส่งออกของไทยในอนุภูมิภาค ภูมิภาค และอาเซียนสูงขึ้น

6. มีระบบบริหารจัดการภาครัฐที่มีประสิทธิภาพ ทันสมัย โปร่งใส ตรวจสอบได้ กระจายอำนาจและมีส่วนร่วมจากประชาชน บทบาทภาครัฐในการให้บริการซึ่งภาคเอกชนดำเนินการแทนได้ดีกว่าลดลง เพิ่มการใช้ระบบดิจิทัลในการให้บริการ ปัญหาคอร์รัปชันลดลง และการบริหารจัดการขององค์กรปกครองส่วนท้องถิ่นมีอิสระมากขึ้น โดยอันดับประสิทธิภาพภาครัฐที่จัดทำโดยสถาบัน การจัดการนานาชาติและอันดับความยากง่ายในการดำเนินธุรกิจในประเทศดีขึ้น การใช้จ่ายภาครัฐและระบบ งบประมาณมีประสิทธิภาพสูง ฐานภาษีกว้างขึ้น และดัชนีการรับรู้การทุจริตดีขึ้น รวมถึงมีบุคลากรภาครัฐที่มี ความรู้ความสามารถและปรับตัวได้ทันกับยุคดิจิทัลเพิ่มขึ้น

2.4.4 ยุทธศาสตร์การพัฒนาประเทศ

ยุทธศาสตร์ในแผนพัฒนาฯ ฉบับที่ 12 มีทั้งหมด 10 ยุทธศาสตร์ โดยมี 6 ยุทธศาสตร์ตามกรอบ ยุทธศาสตร์ชาติ 20 ปี และอีก 4 ยุทธศาสตร์ที่เป็นปัจจัยสนับสนุน ซึ่งผู้วิจัยได้นำเสนอ ยุทธศาสตร์ที่เกี่ยวข้องกับการออม ดังนี้

ยุทธศาสตร์การสร้างความเป็นธรรมและลดความเหลื่อมล้ำในสังคม

การพัฒนาในช่วงที่ผ่านมาทำให้สังคมไทยก้าวหน้าไปหลายด้าน แต่การแก้ปัญหาความเหลื่อมล้ำและสร้างความเป็นธรรม ในสังคมไทยมีความคืบหน้าช้า ทั้งเรื่องความแตกต่างของรายได้ระหว่างกลุ่มประชากร ความแตกต่างของคุณภาพการบริการภาครัฐ รวมทั้งข้อจำกัดในการเข้าถึงกระบวนการยุติธรรมและเทคโนโลยีของกลุ่ม ผู้ด้อยโอกาสและกลุ่มที่อยู่ในพื้นที่ห่างไกล ดังนั้น การพัฒนาในระยะต่อไปจึงจำเป็นต้องมุ่งลดปัญหาความ เหลื่อมล้ำด้านรายได้ของกลุ่มคนที่มีฐานะทางเศรษฐกิจสังคมที่แตกต่างกัน แก้ไขปัญหาความยากจน เพิ่มโอกาสการเข้าถึงบริการพื้นฐานทางสังคมของภาครัฐ รวมทั้งเพิ่มศักยภาพชุมชนและเศรษฐกิจฐานรากให้มีความเข้มแข็ง เพื่อให้ชุมชนพึ่งพาตนเองและได้รับส่วนแบ่งผลประโยชน์ทางเศรษฐกิจมากขึ้น

แนวทางการพัฒนาที่สำคัญ ประกอบด้วย

1. การเพิ่มโอกาสให้กับกลุ่มเปราะบาง ประชากรร้อยละ 40 ที่มีรายได้ต่ำสุด สามารถเข้าถึงบริการที่มีคุณภาพของรัฐและมีอาชีพ อาชีพ ขยายโอกาส การเข้าถึงการศึกษาที่มีคุณภาพให้แก่เด็กและเยาวชนที่ด้อยโอกาสทางการศึกษาอย่างต่อเนื่อง โดยให้การดูแลนักเรียนที่ครอบครัวยากจนตั้งแต่การสร้างรายได้ของครัวเรือน สนับสนุนค่าเดินทางไปยังสถานศึกษา ให้ทุนการศึกษาต่อระดับสูง

2. การกระจายการให้บริการภาครัฐทั้งด้านการศึกษา สาธารณสุข และสวัสดิการที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมและทั่วถึง อาทิ บริหารจัดการการให้บริการสาธารณสุขที่มีคุณภาพให้ครอบคลุมทุกพื้นที่ผ่านการพัฒนาระบบส่งต่อผู้ป่วยทั้งในระดับจังหวัด ภาค และระดับประเทศให้มีประสิทธิภาพมากขึ้นเสริมสร้างศักยภาพชุมชน การพัฒนาเศรษฐกิจชุมชนและการสร้างความเข้มแข็งการเงินฐานรากตามหลักปรัชญาของเศรษฐกิจพอเพียง เพื่อให้ชุมชนสามารถพึ่งพาตนเองได้ มีสิทธิในการจัดการที่ดินและทรัพยากรภายในชุมชน อาทิ สนับสนุนการให้ความรู้ในการบริหารจัดการทางการเงินแก่ชุมชนและครัวเรือน การปรับองค์กรการเงินของชุมชนให้ทำหน้าที่เป็นสถาบันการเงินในระดับหมู่บ้าน/ตำบลที่ทำหน้าที่ทั้งการให้กู้ยืมและการออม และจัดตั้งโครงการเงินฐานรากโดยมีธนาคารออมสินและธนาคารเพื่อการเกษตรและสหกรณ์เป็นแม่ข่าย

2.5 ข้อมูลทั่วไปของชุมชนพร้อมจิตร เทศบาลตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ

ประวัติความเป็นมา

ชุมชนพร้อมจิตร มีการจัดสรรที่ดินเป็นหมู่บ้านในปี 2519 โดยมีนายประสิทธิ์ พรหมประเทศ และนายสมพงษ์ สุขศิริพรฤทธิ์ ได้ขายให้แก่บุคคลที่ต้องการมีที่ดินและบ้านไว้อยู่อาศัยเป็นของตนเองในอดีตเป็นชุมชนขนาดเล็กมีบ้านอยู่ไม่กี่ครัวเรือน ปัจจุบันเป็นชุมชนขนาดใหญ่ได้ เป็นชุมชนตั้งแต่ที่ทำการไปรษณีย์คลองด่านถึงเทศบาลตำบลคลองด่าน (เทศบาลตำบลคลองด่าน อำเภอบางบ่อ จังหวัดสมุทรปราการ, 2561, หน้า 1-2)

ลักษณะภูมิประเทศ

- พื้นที่ 2 ไร่
- เลี้ยงสัตว์ 2 ไร่

ที่สาธารณประโยชน์

- ชื่อคริสตจักรสัมพันธ์คลองด่าน เนื้อที่ 3 งาน 72 ตารางวา
- มีวัดจำนวน 1 แห่ง
- โรงเรียน 1 แห่ง

สถานที่ราชการอื่นๆ

- เทศบาลตำบลคลองด่าน
- ที่ทำการไปรษณีย์คลองด่าน

อาณาเขตติดต่อ

ทิศเหนือ	ติดต่อกับ	จรดถนนทางเข้าชลประทาน
ทิศใต้	ติดต่อกับ	ตัดถนนสุขุมวิท
ทิศตะวันออก	ติดต่อกับ	ถึงบ้านนายประเสริฐ ประเสริฐวิทย์ เลขที่ 106 หมู่ 6
ทิศตะวันตก	ติดต่อกับ	ทางแยกเข้าโครงการชลประทานและเทศบาลตำบลคลองด่าน

ประชาชน

- จำนวนครัวเรือน 317 ครัวเรือน
- ชาย 1,329 คน หญิง 1,721 คน รวม 3,050 คน

ข้อมูลการคมนาคม / สาธารณูปโภค

- ถนนลาดยาง
- ถนนคอนกรีต

สาธารณูปโภค

- มีไฟฟ้าใช้ทุกครัวเรือน
- มีประปาภูมิภาค / หมู่บ้านทุกแห่ง
- โทรศัพท์สาธารณะ 20 แห่ง

แหล่งน้ำ

- คลอง 2 แห่ง

ข้อมูลการบริหาร (ผู้นำชุมชน ผู้นำท้องถิ่น อาสาสมัคร)

1. ผู้ใหญ่บ้าน ชื่อนายธนพจน์ ทรงกรานต์
2. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ชื่อนายประเสริฐ ทรงกรานต์
3. ผู้ช่วยผู้ใหญ่บ้าน ชื่อนางสาวปนิดา เขียรศิลา
4. สมาชิกสภาเทศบาล ชื่อนางกฤตินี พุทธพงษ์
5. สมาชิกสภาเทศบาล ชื่อนายอรุณ คงตรง
6. อาสาพัฒนาชุมชน ชื่อนายปวีตร สุขประเสริฐ
7. อาสาพัฒนาชุมชน ชื่อนายไพศาล เลิศสุวรรณ
8. อาสาพัฒนาชุมชน ชื่อนางปิ่น มีมา
9. อาสาพัฒนาชุมชน ชื่อนางสาวเพ็ญวิภา จีไพรัช
10. อาสาสมัครอื่นๆระบุม. ชื่อ นายปวีตร สุขประเสริฐ
11. อาสาสมัครอื่นๆระบุม. ชื่อ นางไพริน ถนนอมรรณ
12. อาสาสมัครอื่นๆระบุม. ชื่อ นางศิริวรรณ บุญริมสนอง
13. อาสาสมัครอื่นๆระบุม. ชื่อ นางอารมณี เลิศสุวรรณ
14. อาสาสมัครอื่นๆระบุม. ชื่อ นางประไพ เลิศสุวรรณ
15. อาสาสมัครอื่นๆระบุม. ชื่อ นางละไม เขียวอารมณี

อาชีพของชุมชน

- ประมง, รับราชการ, ค้าขาย, รับจ้าง

เอกลักษณ์ของชุมชนที่คนในชุมชนคาดหวัง

- อยากให้มีความปลอดภัยดี เด็กและเยาวชนห่างไกลจากสารเสพติด ประชาชนมีงานทำและรายได้มาก ผู้สูงอายุและเยาวชนมีที่ออกกำลังกายในหมู่บ้านที่เพียงพอต่อความต้องการ

2.6 งานวิจัยที่เกี่ยวข้อง

ไกรวิชญ์ ประชุมพันธ์, ธนสุวิทย์ ทับทิมรัญรักษ์ และสุคนธ์ เครือน้ำคำ (2561, หน้า 313) ได้วิจัยเรื่อง ปัจจัยที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของผู้บริโภคเพื่อใช้จ่ายในอนาคตของประชาชน ในเขตกรุงเทพมหานคร การวิจัยครั้งนี้มีวัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาลักษณะทางประชากรศาสตร์ที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของผู้บริโภคเพื่อใช้จ่ายในอนาคตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร เพื่อศึกษาปัจจัยที่มีผลต่อการออมของผู้บริโภคเพื่อใช้จ่ายในอนาคตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร และเพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมของผู้บริโภคเพื่อใช้จ่ายในอนาคตของประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ คือ ประชาชนในเขตกรุงเทพมหานคร จำนวน 400 คน ด้วยวิธีการสำรวจ ใช้แบบสอบถามเป็นเครื่องมือในการเก็บรวบรวมข้อมูล ซึ่งสถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูลคือ ความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และส่วนการทดสอบสมมติฐานใช้การพิสูจน์ความแตกต่างแบบ T-test, F-test และวิเคราะห์การถดถอยด้วยสถิติ Multiple Linear Regression Analysis ผลการวิจัยพบว่า ประชาชนที่มีสถานภาพต่างกันมีคะแนนเฉลี่ยพฤติกรรมการออมเพื่อใช้จ่ายในอนาคตแตกต่างกันที่ระดับนัยสำคัญ 0.05 ปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออม ได้แก่ รายได้ และค่าใช้จ่าย มีผลต่อพฤติกรรมการออมเพื่อใช้จ่ายในอนาคตของประชาชนในกรุงเทพมหานคร ที่ระดับนัยสำคัญ 0.05

วิโรจน์ เกษภูาลักษณ์ และธนภรณ์ เนื่องพลี (2561, หน้า 3061) ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมและปัจจัยที่มีผลต่อการออมของผู้สูงอายุในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา 1) พฤติกรรมการออมของผู้สูงอายุ 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของผู้สูงอายุ ดำเนินการวิจัยโดยระเบียบวิธีวิจัยเชิงคุณภาพ ใช้วิธีการสัมภาษณ์แบบไม่มีโครงสร้างร่วมกับการศึกษาเอกสารที่เกี่ยวข้อง เพื่อเก็บรวบรวมข้อมูลจากผู้สูงอายุที่อาศัยอยู่ในอำเภอเมือง จังหวัดนนทบุรี จำนวน 11 ราย และนำข้อมูลมาวิเคราะห์ตามวัตถุประสงค์ มีการตรวจสอบความถูกต้องของข้อมูล และนำมาสรุปผลการศึกษาและนำเสนอการศึกษาในรูปแบบการพรรณนา ผลการศึกษาพบว่า 1) พฤติกรรมการออมของผู้สูงอายุ มีการออมในรูปแบบทรัพย์สินถาวร ได้แก่ บ้านหรือที่ดิน และมีทรัพย์สินทางการเงิน เช่น เงินฝากในธนาคาร และยังมีออมโดยการซื้อสลากออมสิน การทำประกันชีวิต และการออมผ่านสหกรณ์ออมทรัพย์ในสถานประกอบการ โดยจะออมมาตั้งแต่เริ่มทำงาน 2) ปัจจัยที่มีผลต่อการออมของผู้สูงอายุ พบว่า ดอกเบี้ยจากการฝากเงินในธนาคารไม่ใช่สิ่งจูงใจ แต่ที่ออมก็เพราะสถาบันการเงินมีความมั่นคง เชื่อถือได้ ส่วนการทำประกันชีวิตจะได้รับความคุ้มครองหรือผลประโยชน์ตามกรมธรรม์ที่ตนทำไว้ เป็นหนึ่งในการวางแผนการเงินเพื่อป้องกันความเสี่ยงส่วนบุคคลทั้งในเรื่องชีวิต สุขภาพและทรัพย์สิน ในส่วนของผู้สูงอายุที่ซื้อสลากออมสิน เมื่อฝากครบกำหนดสามารถถอนและได้รับดอกเบี้ยตามที่ธนาคารกำหนดไว้ และยังสามารถลุ้นรางวัลได้ทุกงวด ส่วนผู้สูงอายุที่ออมในสหกรณ์ออมทรัพย์ในสถานประกอบการจะได้รับผลตอบแทนในรูปแบบของเงินปันผลหรือเงินอัตราดอกเบี้ยของเงินฝากขึ้นอยู่กับประเภทการออมเงิน การที่ผู้สูงอายุมีการวางแผนสำหรับการออมในอนาคต เพราะ ต้องการให้ลูกหลานสบายแม้ว่าจะเสียชีวิตไป และออมไว้ใช้จ่ายฉุกเฉินหรือเจ็บป่วย เพื่อให้ตนสามารถใช้ชีวิตบั้นปลายได้อย่างมีความสุข โดยที่ไม่ต้องพึ่งพาลูกหลาน ผู้สูงอายุส่วนใหญ่

คิดว่า การออมเป็นสิ่งที่ดี มีประโยชน์ เพียงแค่เราต้องมีวินัยในการออม ในการออมรับความเสี่ยง ผู้สูงอายุส่วนใหญ่จะเลือกออมในสถาบันการเงินที่เชื่อถือได้ เพราะมีความปลอดภัยและมั่นคง

นเรศ นองใหญ่ (2560, หน้า ง) ได้วิจัยเรื่อง พฤติกรรมการออมของประชาชนในเขตพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาพฤติกรรมการออมของประชากรเขตพื้นที่เมืองพัทยา จังหวัดชลบุรี และเพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมการออมของประชากรเขตพื้นที่เมืองพัทยา จำแนกตามเพศ อายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ประชาชนในเขตพื้นที่เมืองพัทยา จำนวน 400 คน ซึ่งได้จากการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก ใช้เครื่องมือวิจัยคือแบบสอบถาม สถิติที่ใช้ในการวิจัย คือ การแจกแจงความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเบี่ยงเบน ส่วนมาตรฐาน และ ค่า t-test, F-test โดยใช้สถิติทดสอบที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.05 กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ประกอบอาชีพพนักงานบริษัทเอกชน มีรายได้ต่อเดือน 20,001-30,000 บาท วัตถุประสงค์การจ่ายเงินโดยเฉลี่ยแต่ละเดือน เพื่อซื้อสินค้า/ บริการที่จำเป็นสำหรับชีวิตเพื่อให้เงิน กับบุพการีหรือครอบครัว หนี้สินเฉลี่ยต่อเดือน ไม่เกิน 10,000 บาท ลักษณะทรัพย์สินที่ออมอยู่ในรูปทรัพย์สินเงินฝาก หุ่นพันธบัตร ทองคำ อัญมณี มีการฝากกับธนาคารประเภทฝากออมทรัพย์ เก็บเงินสดไว้ในมือ และทำประกันชีวิตโดยมีการจ่ายเงิน เพื่อสะสมระยะยาว และมีทรัพย์สินทางการเงินที่ออมนอกระบบ ได้แก่ เล่นแชร์ และออกเงินกู้ วัตถุประสงค์ของการออม เพื่อซื้อทรัพย์สิน เพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉิน และเพื่อเก็บไว้ใช้ในยามชราเกษียณอายุ ผลการวิเคราะห์ระดับการออมต่อพฤติกรรมการออม พบว่า พฤติกรรมการออมในภาพรวมอยู่ในระดับการออมพอใช้ และเมื่อพิจารณาเป็นรายด้านพบว่า ส่วนใหญ่ออมเงินโดยการนำเงินไปฝากธนาคารอยู่ในระดับการออมเกือบทุกเดือน สำหรับผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ประชาชนที่มีเพศต่างกันมีพฤติกรรมการออมไม่แตกต่างกัน แต่ประชาชนที่มีอายุ ระดับการศึกษา สถานภาพ อาชีพ รายได้เฉลี่ยต่อเดือน และหนี้สินเฉลี่ยต่อเดือนที่ต่างกัน มีความคิดเห็นต่อพฤติกรรมการออมแตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

มุกดา โควิทกุล (2559, หน้า 128) ได้วิจัยเรื่อง การจัดการการเงินส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมการออมของประชากร ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษา ปัจจัยส่วนบุคคลและ การจัดการการเงินส่วนบุคคลที่มีผลและมีความสัมพันธ์ต่อพฤติกรรมการออมของประชาชน โดยกลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ คือ กลุ่มผู้มีรายได้ในเขตกรุงเทพมหานครและปริมณฑล จำนวนทั้งสิ้น 400 ตัวอย่าง ทำการวิเคราะห์ข้อมูลด้วยสถิติเชิงพรรณนา และสถิติเชิงอนุมาน ประกอบด้วย ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน ค่า Chi-Square ผลการศึกษาพบว่า ผู้ตอบแบบสอบถามจากกลุ่มตัวอย่างมากที่สุด คือ เพศหญิง ส่วนใหญ่มีอายุ 18-28 ปี สถานภาพโสด มีระดับการศึกษาปริญญาโท ส่วนใหญ่มีอาชีพในบริษัทเอกชน โดยมีรายได้ต่ำกว่าหรือเท่ากับ 20,000 บาท และมีรายจ่าย 10,001 -15,000 บาท สำหรับการจัดการการเงินส่วนบุคคลของกลุ่มตัวอย่าง 1) ด้านความรู้ความเข้าใจการจัดการการเงินส่วนบุคคล โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 2) ด้านวัตถุประสงค์การจัดการการเงินส่วนบุคคล โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 3) ด้านรูปแบบการจัดการการเงินส่วนบุคคล โดยรวมมีค่าเฉลี่ยอยู่ในระดับมาก 4) ด้านการวางแผนการจัดการการเงินส่วนบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก โดยอันดับแรกคือ มีการกำหนดเป้าหมายในการดำเนินชีวิตและเป้าหมายทางการเงิน และ 5) ด้านปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการ การเงินส่วนบุคคล โดยรวมอยู่ในระดับมาก ส่วนพฤติกรรมการออม พบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีรูปแบบการออมมากที่สุด คือ มีบัญชีเงิน

ฝากกับธนาคารพาณิชย์ (ทั้งออมทรัพย์และฝากประจำ) จำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน คือ มากกว่า 5,000 บาท เหตุผลหลักในการออม คือ เพื่อไว้ใช้จ่ายฉุกเฉิน มีระยะเวลาการออมเงิน คือ 1 -5 ปี และส่วนใหญ่ผู้มีส่วนตัดสินใจในการออม คือ ตนเอง ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยส่วนบุคคลด้านอาชีพ การศึกษา และรายได้ มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมทุกด้าน ยกเว้นด้านอายุ สถานภาพ และรายจ่ายที่ไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออม ด้านสัดส่วนเงินออมและผู้มีส่วนตัดสินใจในการออม ส่วนด้านเพศไม่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมในทุกด้าน ยกเว้นด้านจำนวนเงินออมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05 สำหรับการจัดการการเงินส่วนบุคคล ด้านความรู้ความเข้าใจการจัดการ การเงินส่วนบุคคล รูปแบบการจัดการการเงินส่วนบุคคล และการวางแผนการจัดการการเงิน ส่วนบุคคลมีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมทุกด้าน ยกเว้นวัตถุประสงค์การจัดการการเงินส่วนบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์กับผู้มีส่วนตัดสินใจในการออม และปัจจัยที่มีผลกระทบต่อการจัดการการเงินส่วนบุคคลที่ไม่มีความสัมพันธ์กับระยะเวลาในการออม อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

ดารารภรณ์ โคสิริวิวัฒน์ (2558, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการศึกษาพฤติกรรมและรูปแบบการออมของข้าราชการกองทัพอากาศ วัตถุประสงค์ เพื่อศึกษาพฤติกรรมและรูปแบบการออมของข้าราชการกองทัพอากาศ ศึกษาปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อปริมาณการออมของข้าราชการกองทัพอากาศ และศึกษาปัจจัยส่วนบุคคลที่มีผลต่อพฤติกรรมและรูปแบบการออมของข้าราชการกองทัพอากาศ กลุ่มตัวอย่างคือข้าราชการเหล่าใหม่สังกัดกองทัพอากาศจำนวน 400 ตัวอย่างเก็บรวบรวมข้อมูลระหว่างเดือนกุมภาพันธ์ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2558 นำข้อมูลดังกล่าวมาวิเคราะห์เชิงพรรณนาโดยใช้สถิติ ได้แก่ การแจกแจงความถี่ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย และค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน รวมทั้งทดสอบความสัมพันธ์โดยใช้สถิติไคสแควร์ที่ระดับความเชื่อมั่นร้อยละ 95 ผลการศึกษาพบว่า ในด้านพฤติกรรมการออม ข้าราชการกองทัพอากาศส่วนใหญ่ออกเพื่อใช้จ่ายยามฉุกเฉินหรือเพื่อซื้อสิ่งของที่ต้องการ ออมเพื่อลดหย่อนภาษีหรือเพื่อต้องการดอกเบี้ย/เก็งกำไรมีน้อย โดยอาจกำหนดเงินออมหรือไม่กำหนดวงเงินออมที่แน่นอน ส่วนใหญ่จัดสรรเงินออมด้วยตนเอง ออมทุกเดือน ตัดสินใจออมด้วยตนเอง ในรูปแบบการออมเงินมีการออมเงินหลายรูปแบบ เช่น ออมในสถาบันการเงิน เก็บสะสมในรูปเงินสด ซื้อสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ ซื้อกรรมธรรม์ประกันชีวิต การลงทุนในรูปของทองคำ หุ่น กองทุนประเภทต่าง ๆ ส่วนปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับอัตราผลตอบแทนดอกเบี้ยความปลอดภัยในการออมมีอิทธิพลต่อปริมาณการออมในระดับปานกลางและความสำคัญปัจจัยที่เกี่ยวข้องกับกิจกรรมส่งเสริมการออมและการช่วยลดหย่อนภาษีน้อยที่สุด ในด้านความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยส่วนบุคคลกับพฤติกรรมและรูปแบบการออมพบว่ากลุ่มที่ชั้นยศน้อย โสด ไม่มีคนมีความดูแล และรายได้น้อย มีแนวโน้มออมเงินเพื่อซื้อสิ่งของที่ต้องการ โดยพ่อแม่เป็นผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจอมนิยมเก็บสะสมในรูปเงินสด และบัญชีเงินฝากประเภทต่าง ๆ ในสถาบันการเงิน กลุ่มที่อยู่ในช่วงสร้างครอบครัวนิยมออมเพื่อการศึกษาของบุตรและตนเอง กลุ่มที่สำเร็จการศึกษาระดับปริญญาตรีหรือต่ำกว่ามีหนี้สินและมีเงินออมต่อเดือนน้อย ไม่นิยมกำหนดวงเงินออมที่แน่นอนแต่นิยมซื้ออสังหาริมทรัพย์โดยมีคู่สมรสกับแฟนเป็นผู้มีอิทธิพลในการตัดสินใจออม ในขณะที่ระดับชั้นยศสูงสำเร็จการศึกษาต่ำกว่าปริญญาตรีไม่มีหนี้สิน และมีจำนวนเงินออมต่อเดือนสูง มีแนวโน้มในการออมเงินเพื่อเป็นหลักประกันความมั่นคง นิยมกำหนดวงเงินออมแน่นอนและมีการซื้อกรรมธรรม์ประกัน

ชีวิต ดังนั้นหน่วยงานและผู้บังคับบัญชาควรมีการส่งเสริมการออมข้าราชการกองทัพอากาศทั้งทางตรงและทางอ้อมโดยให้ความรู้ในด้านการออมและการลงทุนรูปแบบอื่นนอกเหนือจากการฝากเงินในสถาบันการเงิน เงินสด ซื้อสังหาริมทรัพย์และอสังหาริมทรัพย์ เช่น การซื้อกรรมธรรม์ประกันชีวิต สหกรณ์ออมทรัพย์ กองทุน การลงทุนเพื่อผลตอบแทน และการลดหย่อนภาษี

สิริมา วิทยา (2558, บทคัดย่อ) ได้ศึกษาเรื่องพฤติกรรมการออมและรูปแบบการออมของลูกค้ายานการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาอำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล มีวัตถุประสงค์เพื่อศึกษาถึงพฤติกรรมการออมและรูปแบบการออมรวมทั้งปัจจัยที่มีผลต่อรูปแบบการออม กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ลูกค้ายานการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตรสาขาอำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูลจำนวน 100 คน เป็นการวิจัยเชิงสำรวจโดยเครื่องมือที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลเป็นแบบสอบถาม และการสุ่มตัวอย่างใช้วิธีการเลือกตัวอย่างที่ผู้ตอบให้ความร่วมมือวิเคราะห์โดยใช้ค่าสถิติ ร้อยละ ค่าเฉลี่ย ค่าเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้เทคนิคการวิเคราะห์แบบตารางไขว้โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์ ในการทดสอบความสัมพันธ์ของตัวแปรอิสระและตัวแปรตาม ทำการสรุปสมมติฐานว่ายอมรับเป็นปฏิเสธที่ระดับนัยสำคัญที่ 0.5 0.1 และ 0.01 ผลการศึกษาพบว่าพฤติกรรมการออมและรูปแบบการออมของลูกค้ายานการเพื่อการเกษตรและสหกรณ์การเกษตร สาขาอำเภอทุ่งหว้า จังหวัดสตูล มีรูปแบบการออมในด้านสินทรัพย์ด้วยการเก็บไว้กับตัวเองในส่วนรูปแบบการออมของสถาบันการเงินจะมีการออมด้วยการฝากออมทรัพย์ฝากประจำ และจะมีการออมแบบประจำทุกเดือน ส่วนเหตุผลในการออมเพื่อเป็นหลักประกันให้กับครอบครัว และในด้านปัจจัยที่มีอิทธิพลต่อการออมที่ส่งผลให้แต่ละบุคคลมีการออมเพิ่มขึ้นพบว่า ปัจจัยด้านผลตอบแทนมีผลต่อการออมมากที่สุด ผลการวิเคราะห์ความสัมพันธ์ของปัจจัยด้านประชากร เศรษฐกิจและสังคมกับการออมเงิน ด้านสินทรัพย์และด้านสถาบันการเงินด้วยเทคนิคการวิเคราะห์แบบตารางไขว้ โดยใช้ค่าสถิติไคสแควร์ พบว่า ระดับการศึกษาจะมีความสัมพันธ์กับการออมในด้านสินทรัพย์ประเภทที่ดิน ที่อยู่อาศัย ประเภททองคำอัญมณี ในส่วนรายได้มีความสัมพันธ์ต่อการออมทั้งสองด้าน ในส่วนของจำนวนสมาชิกในครัวเรือน และอาชีพมีความสัมพันธ์กับรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน ด้านสถานภาพในการสมรสจะมีความสัมพันธ์กับการออมทั้งสองด้าน ได้แก่ รูปแบบการออมประเภทเก็บไว้กับตัวเอง รูปแบบทองคำอัญมณี รูปแบบสลากออมสิน สลากธ.ก.ส. และรูปแบบธนาคารพาณิชย์

กนกวรรณ วิเชียร (2555, หน้า 84) ได้วิจัยเรื่อง การศึกษาพฤติกรรมการออมของข้าราชการและ ลูกจ้างประจำ มหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยมีวัตถุประสงค์การศึกษา เพื่อทำการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับพฤติกรรมการออมของข้าราชการและลูกจ้างประจำในสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒ โดยทำการศึกษาปัจจัยด้านพื้นฐานส่วนบุคคล และปัจจัยด้านเศรษฐกิจ ซึ่งใช้กลุ่มตัวอย่างของข้าราชการ และลูกจ้างประจำ จำนวน 320 คน โดยสถิติที่นำมาใช้ในการวิเคราะห์ ข้อมูล คือ ค่าความถี่ ค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย และการทดสอบค่า ไค-สแควร์ ผลการศึกษาพบว่า รูปแบบการออมจะเป็นการออมโดยผ่านธนาคารมากที่สุด สำหรับผลการศึกษาปัจจัยที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณการออม พบว่า ปัจจัยพื้นฐานที่มีความสัมพันธ์กับปริมาณการออมอย่าง มีนัยสำคัญ ที่ระดับ 0.05 คือ เพศ อายุ ระดับการศึกษา อายุราชการ และประเภทบุคลากร ส่วนปัจจัยด้านเศรษฐกิจพบว่า รายได้เฉลี่ยต่อเดือน รายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน และหนี้สินโดยเฉลี่ยต่อเดือนมี

ความสัมพันธ์กับพฤติกรรมกรรมการออมของข้าราชการและลูกจ้างประจำในสังกัดมหาวิทยาลัยศรีนครินทรวิโรฒอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ณ ระดับนัยสำคัญ 0.05

พรทิพย์ วงษ์วานิช, นพวรรณ ทับทอง และ เกียรติชัย วีระญาณนท์ (2555, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมกรรมการออมและการกู้ยืมของสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์พนักงานการไฟฟ้าส่วนภูมิภาค จำกัด โดยศึกษาพฤติกรรมกรรมการออม การกู้ยืม และความสัมพันธ์ระหว่างปัจจัยลักษณะทางประชากรศาสตร์และสภาพทางเศรษฐกิจ กับพฤติกรรมกรรมการออมและการกู้ยืม ผลการวิเคราะห์ข้อมูลจากผู้ตอบแบบสอบถาม ซึ่งส่วนใหญ่เป็นหญิง มีอายุ 36 - 45 ปี มีการศึกษาระดับปริญญาตรี สมรสแล้ว และปัจจุบันปฏิบัติงานในกลุ่มงานปริญญา มีสมาชิกที่มีภาระต้องอุปการะ 1 - 2 คน เป็นสมาชิกสหกรณ์ออมทรัพย์มาแล้วมากกว่า 10 ปี มีรายได้ต่อเดือน มากกว่า 40,000 บาท และมีรายจ่ายต่อเดือนมากกว่า 30,000 บาท โดยรายได้สมดุลกับรายจ่าย ส่วนใหญ่มีการวางแผนทางการเงิน และออมทั้งประเภทหุ้นเรือนหุ้นและเงินฝากกับสหกรณ์ออมทรัพย์ โดยมีการสะสมหุ้นเรือนหุ้นโดยประมาณต่อเดือนมากกว่า 1,000 บาท เพราะต้องการออมและต้องการผลตอบแทนหรือเงินปันผล มีปริมาณการฝากเงินกับสหกรณ์ออมทรัพย์เฉลี่ย 10,000 ถึง 50,000 บาทต่อปี ส่วนใหญ่เลือกประเภทเงินฝากออมทรัพย์พิเศษ เพื่อเป็นทุนการศึกษาบุตรหลาน ลักษณะการใช้จ่ายที่ก่อให้เกิดหนี้สิน คือ การซื้อบ้านที่อยู่อาศัย กู้ยืมเงินกับสหกรณ์ออมทรัพย์เพราะได้รับความสะดวกกว่าสถาบันการเงินอื่น ผลการทดสอบสมมติฐาน พบว่า เพศ ระดับการศึกษา และรายได้รวมต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับรูปแบบของการออม อายุ สถานภาพ และรายได้รวมต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับปริมาณการฝากเงินกับสหกรณ์ออมทรัพย์เฉลี่ยต่อปี และวัตถุประสงค์ในการฝากเงินกับสหกรณ์ออมทรัพย์ อายุ ตำแหน่งงานและรายได้รวมต่อเดือน มีความสัมพันธ์กับการสะสมหุ้นเรือนหุ้นกับสหกรณ์ โดยประมาณต่อเดือน รายได้รวมต่อเดือนมีความสัมพันธ์กับการวางแผนทางการเงิน และ อายุ สถานภาพสมรส และมีความสัมพันธ์กับรูปแบบการกู้ยืมเงินกับสหกรณ์ออมทรัพย์อย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ 0.05

จุฑาธิบดิ์ ฤกษ์สันต์ (2554, หน้า ค) ได้ทำการวิจัยเรื่อง การเปรียบเทียบพฤติกรรมกรรมการออมของพนักงานบริษัทเอกชนและข้าราชการในเขตกรุงเทพมหานคร โดยใช้แบบสอบถามในการเก็บรวบรวมข้อมูล การวิเคราะห์ข้อมูลใช้สถิติพรรณนาวิเคราะห์ปัจจัยส่วนบุคคล ปัจจัยด้านเศรษฐกิจ พฤติกรรมการออม โดยวิธีการหาค่าเฉลี่ยและค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และใช้สถิติไคสแควร์เพื่อทดสอบสมมติฐานและนำเสนอผลในเชิงเปรียบเทียบ จากการศึกษาพบว่าพนักงานบริษัทเอกชนและข้าราชการที่มีการออมส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง อายุ 20-30 ปี สถานภาพโสด และไม่มีผู้อยู่ในอุปการะเลี้ยงดู พนักงานบริษัทเอกชนที่มีการออมจะมีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 20,001-25,000 บาท ส่วนข้าราชการที่มีการออมเงินจะมีรายได้เฉลี่ยอยู่ในช่วง 15,001-20,000 บาท ด้านรายจ่ายของพนักงานบริษัทเอกชน มีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือน 10,001-15,000 บาท ข้าราชการมีรายจ่ายเฉลี่ยต่ำกว่าพนักงานบริษัทเอกชน โดยมีรายจ่ายเฉลี่ยต่อเดือนต่ำกว่า 10,000 บาท ด้านพฤติกรรมกรรมการออมพบว่าทั้งพนักงานบริษัทเอกชนและข้าราชการไม่มีการวางแผนการออม คือ ไม่มีการกำหนดปริมาณการออมที่แน่นอนในแต่ละเดือน แต่จะออมตามเงินที่เหลือ มีจำนวนเงินออมเฉลี่ยต่อเดือน 1,000-5,000 บาท และมีวัตถุประสงค์การออมคือเพื่อเก็บไว้ใช้จ่ายยามฉุกเฉิน ด้านรูปแบบการออมส่วนใหญ่ออม

ประเภทเงินฝากออมทรัพย์และมีแนวโน้มการออมในอนาคตเพิ่มขึ้น ด้านปัจจัยกำหนดการออมทั้งพนักงานเอกชนและข้าราชการจะให้ความสำคัญกับปัจจัยด้านระดับรายได้มากที่สุด

เสาวลักษณ์ นิกรพิทยา, ภณิตา สุนทรไชย และกอบชัย นิกรพิทยา. (2554, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องการออมก่อนวัยเกษียณของบุคลากรทางการศึกษา กรมสามัญศึกษาในเขตอำเภอเมืองจังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างเป็นบุคลากรทางการศึกษาที่มีอายุน้อยกว่า 60 ปี สังกัดกรมสามัญศึกษา ในเขตอำเภอเมือง จังหวัดมหาสารคาม มีจำนวน 4 โรงเรียน ได้แก่ โรงเรียนสารคามพิทยาคม โรงเรียนผดุงนารี โรงเรียนมหาวิชานุกูล และโรงเรียนมหาชัยพิทยาคาร มีจำนวนทั้งสิ้น 203 คน เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลคือ แบบสอบถาม ด้านเพศพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีอายุ 51 ปีขึ้นไป มีการศึกษาระดับปริญญาตรี มีอายุราชการ 31 – 40 ปี ส่วนใหญ่มีสถานภาพโสด มีรายได้ส่วนตัวเฉลี่ย 40,001 – 60,000 บาท/เดือน ส่วนใหญ่มีความรู้เกี่ยวกับการออมอยู่ในระดับปานกลาง ในภาพรวมกลุ่มตัวอย่างมีทัศนคติที่มีต่อการออมอยู่ในระดับมาก มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการออมเงินจากบริบทในโรงเรียน ครอบครัวและสังคม อยู่ในระดับมากที่สุด มีพฤติกรรมการออม อยู่ในระดับมาก มีรายจ่ายเกี่ยวกับการผ่อนชำระหนี้สินมากที่สุด และพบว่ากลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ออมเงินในรูปแบบฝากเงินกับธนาคาร ผลการศึกษาพบว่า กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ออมเงินในรูปแบบเงินกับธนาคาร ส่วนใหญ่เก็บออมเงินต่ำกว่า 2,000 บาท/เดือน ส่วนใหญ่เก็บออมเงินไว้ได้น้อยกว่าที่ตั้งใจ ปัจจุบันกลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่มีปัญหาอุปสรรคการออมเกี่ยวกับมีรายจ่ายมาก รายได้น้อย มีหนี้สินมาก กลุ่มตัวอย่างส่วนใหญ่ระบุว่า โรงเรียน/ภาครัฐควรส่งเสริมการออมให้กับเด็กนักเรียน ประชาชน ด้วยกิจกรรมต่าง ๆ อันดับแรกได้แก่ สร้างทัศนคติที่ดีต่อการออม รองลงมาคือ ให้ความรู้เกี่ยวกับการออมและจัดกิจกรรมเพื่อลดรายจ่ายและเพิ่มรายได้ในโรงเรียนและชุมชนเป็นประจำอย่างต่อเนื่อง

อโนทัย ศิริรักษ์ (2549, บทคัดย่อ) ได้ทำการวิจัยเรื่องพฤติกรรมการออมของพนักงานฝ่ายผลิตในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร มีวัตถุประสงค์เพื่อทราบถึงพฤติกรรมการออมของพนักงานฝ่ายผลิตว่ามีพฤติกรรมการออมหรือไม่ และถ้ามีจะมีการออมในรูปแบบใด กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ พนักงานฝ่ายผลิตในโรงงานที่อยู่ในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร จำนวน 200 คน การวิจัยเป็นการวิจัยเชิงสำรวจ เครื่องมือที่ใช้ในการเก็บข้อมูลเป็นแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยใช้ค่าสถิติร้อยละ ผลการศึกษาโดยภาพรวมของพฤติกรรมการออมของพนักงานฝ่ายผลิตในนิคมอุตสาหกรรมอมตะนคร พบว่า พนักงานส่วนใหญ่มีทัศนคติต่อการออมที่ดี ส่วนมากมีการออมในรูปแบบของทรัพย์สินทางการเงินมากที่สุด ทั้งออมในระบบ คือการถือเงินสดและฝากออมทรัพย์ใกล้เคียงกัน ส่วนออมนอกระบบจะมีการเล่นแชร์เป็นส่วนใหญ่ ในสวนของสถาบันการออมอื่นๆ ก็จะมีการทำประกันชีวิตแบบสะสมทรัพย์ระยะยาว ในสวนการออมในรูปแบบสินทรัพย์ถาวร เช่น บ้าน ที่ดิน ยังเป็นส่วนน้อยเนื่องจากระดับรายได้และการศึกษาเป็นตัวกำหนดซึ่งส่วนใหญ่รายได้และการศึกษายังไม่สูงมากนักจะเห็นได้จากตารางการออมในรูปแบบสินทรัพย์ถาวรว่าสัดส่วนในการซื้อบ้านและที่ดินจะผันแปรกับสัดส่วนการซื้อทอง พนักงานที่มีรายได้สูงจะมีสัดส่วนการซื้อบ้านและที่ดินสูงกว่าพนักงานที่มีรายได้ต่ำ เนื่องจากทองยังเป็นสินทรัพย์ที่เก็บสะสมได้ง่ายแม้จะมีรายได้ไม่มากนักและแปรสภาพเป็นเงินได้คล่องตัวกว่า